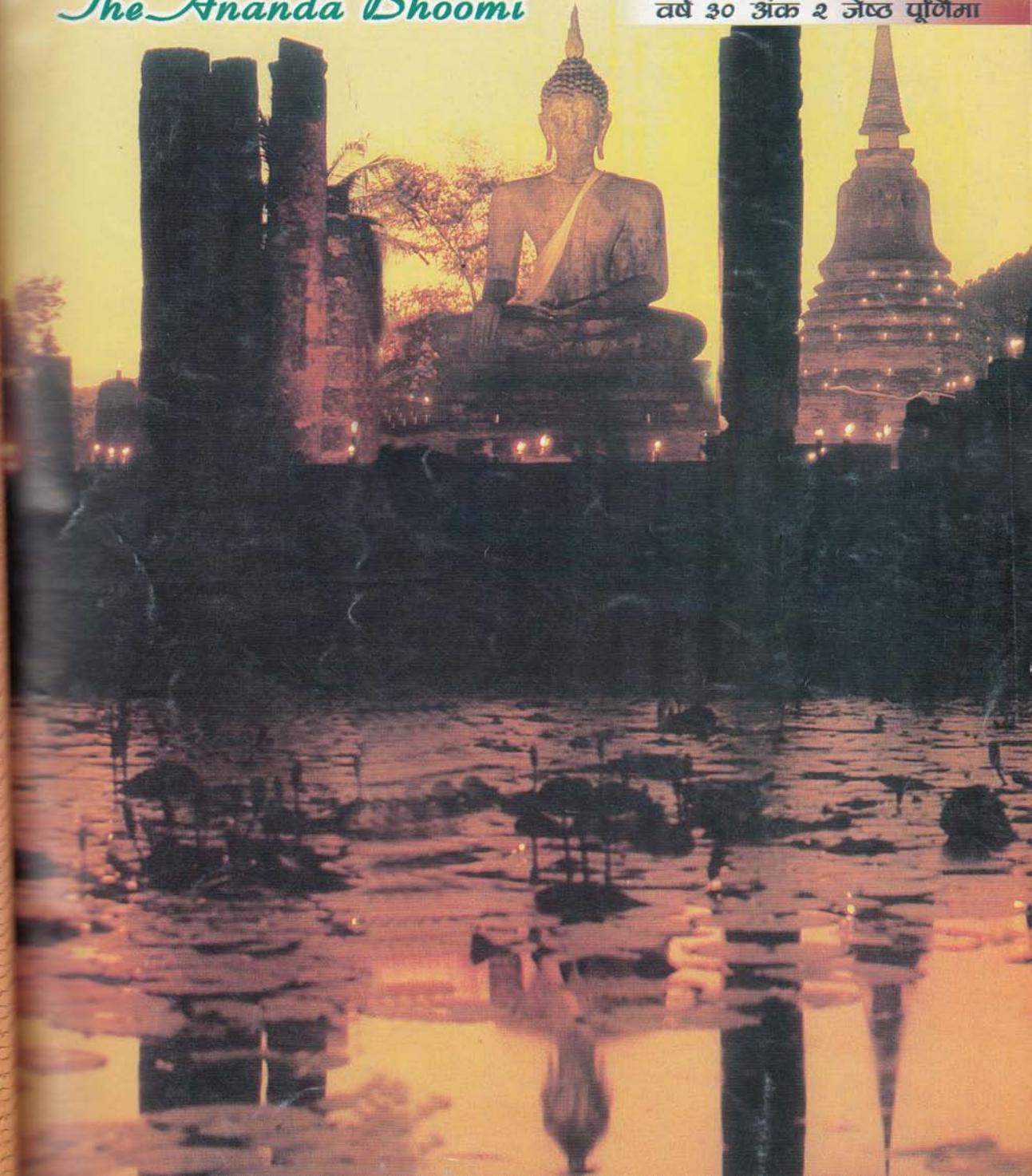

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्द भूमि

The Ananda Bhoomi

वर्ष ३० अंक २ जेठ पूर्णिमा

मेरो पौरख, मेरो गौरव,
मेरो काठमाडौं

काठमाडौं महानगरपालिका कार्यालय

Kathmandu Metropolitan City Office

फोन नं. २३१४८९ (प्रमुख), २३१४२९ (उप-प्रमुख),

२३१३१२ (कार्यकारी अधिकृत)

पोस्ट बक्स नं. ८४१६, टेकु, काठमाडौं

आनन्द भूमि

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक

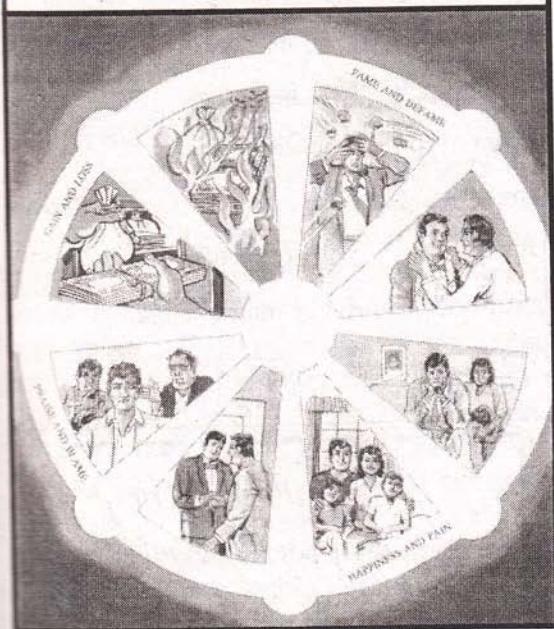

२०५९ जेठ युँहि
बु.सं. २५४६

वर्ष ३० अंक २
त्रै.सं. ११२२

The Ananda Bhoomi (Year 30, Vol. 2)
A Buddhist Monthly : June 2002

बुद्ध वचन

कृठस्स लोक धर्मेहि, चितयस्स न कम्पति ।
असोकं विरजं खेमं, एतं मङ्गल मुत्तमं ॥

लाभ-अलाभ, यश-अयश, निन्दा-प्रशंसा, सुख र
दुःख यी आठ लोक धर्मबाट चित्त कम्प नहुनु,
होक रहित रहनु, राग द्वेष मोहस्यी मल नहुनु
ह निर्भयी हुनु यी उत्तम मङ्गल हुन् ।

- मङ्गल सूत्र

वार्षिक रु. १५०/-

एकप्रति रु. १५/-

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गर्ने ।

प्रमुख सल्लाहकार

भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर (अध्यक्ष, आ.कु.विहार)

निर्देशक

भिक्षु सुदर्शन महास्थविर (उपाध्यक्ष, अ.ने.भि. महासंघ)

सम्पादक

कोण्डन्य (बुद्ध विहार भूकुटीमण्डप, २२६७०२)

सह-सम्पादकहरू

भिक्षु नियोध (विश्व शान्ति विहार, ४८२९८४)

राजु महर्जन (गःछें, ५३७८८१)

विशेष सहयोग

त्रिभुवनन्धर तुलाधर, भुरुङ्गखेल, २६३३००

सल्लाहकारहरू

भिक्षु धर्ममूर्ति (सचिव, आ.कु.वि.गुटी)

तीर्थ नारायण मानन्धर (अध्यक्ष आ.कु. दायक सभा)

कला समायोजक

फलसमान शाक्य, ओकुवहाल, ५३१४४८

कम्प्यूटर सञ्जा

मदन लाल श्रेष्ठ, दीपक महर्जन, राजु गौतम "आँशु"

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुटी

प्रमुख व्यवस्थापन तथा सह-प्रकाशक

सुखी हातु नेपाल

वितरण व्यवस्थापन

संघरत्न डंगोल, राकेश महर्जन, उत्तमधर महर्जन

आर्थिक व्यवस्थापन

विनोद महर्जन, सुरज महर्जन, राजेन्द्र महर्जन, सुरेश महर्जन

सहयोगीहरू

बुद्ध जयन्ती समारोह समिति (श्रीघ.) भिक्षु तपसी धर्म,
नरेश बजाचार्य (बुटवल), हरिहोपाल महर्जन, गंगाराम महर्जन,
अनागारिका करुणावती, सुनकेशरी श्रेष्ठ (वनेपा),
अजय शाक्य, माइकल श्रेष्ठ, राजु गौतम, विकास तामाडे ।

लघ्वक कार्यालय

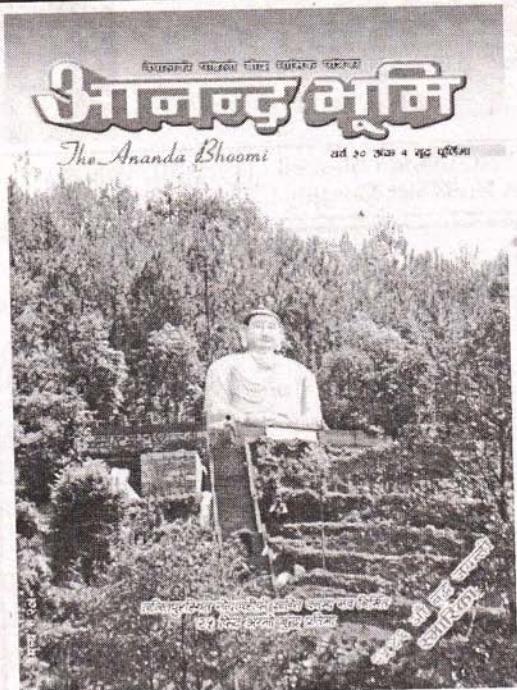
सुखी हातु नेपाल,

बुद्ध विहार भूकुटीमण्डप, पो.ब.नं. ९९३, काठमाडौं
फोन: २२६७०२ फू.याक्स: ४८२२५० E-mail: sukhi@ntc.net.np

गताङ्कमा प्रकाशित आनन्द भूमि

विषय सूची

विषय	लेखक	पृष्ठ
सम्पादकीय		४
लुम्बिनी	प्रा.डा. तुलसीराम वैद्य	४
ईश्वर	वातुल वासव वज्र	५
बुद्धको आँखामा	अर्चना शाक्य	९
कमा पूर्णविराम	पुरुष शाक्यवंश	१०
उत्पल्लवणी थेरी	रीना तुलाधर	१३
साई आश्रम	भिक्षु वोधिज्ञान	१४
वोधिवृक्ष मुनि	महेन्द्ररत्न शाक्य	१७
आनन्द बुद्ध प्रतिमा....		२०
शास्त्राया लॅ	बुद्धरत्न शाक्य, क	२०
Stupas & Chaitya	Milan Shakya	२१
बौद्ध गतिविधि	सुखीहोतु डेस्क	२५

*Best wishes to
all living beings*

Ajay Emporium

Naghali Tole
Kathmandu, Nepal

*May all being be
Happy & Well*

Dampa
Enterprises

Tibetan Raw Wool,
Pashmina & Silk Yarn
Wholeseller

Tel : 270828 (Off.) 272945 (Res.)
Fax : 278926, 484129 (Show room)
Mobil : 981020922
Swayambhu (Ring Road)
Kathmandu - 15, Nepal

सम्पादकीय

पक्ष लिंगः आपनो पक्ष जितियो त बुद्धी, होइन भने.....

जीवनलाई जीवन्ता दिने क्रममा हामी अनेकानेक पक्षलाई समेटेर अगाडी बढीरहेका हुन्छौं। यसैकममा कहिले सुख त कहिले दुःख भै अष्टलोकधर्मवाट हामी प्रभावित भइराखेका हुन्छौं। जीवन एक रूपले अगाडी सलल नबढी उतार चढाव सरी अनेकताले परिवर्तित स्वरूपमा अगाडी बढ्ने कम हो - जीवन। त्यसैले जीवन अनिश्चित नै छ, तर निश्चित भन्नु एउटै मात्र सत्य हो - मृत्यु। मृत्युलाई सहजरूपमा वरण गर्न सजिलो छैन, मृत्युलाई समेत हामीले स्वाभाविक रूपमा स्वीकार्न सक्नुपर्छ, तर यसो गर्न जीवनलाई नजिकवाट बुझ्ने अभ्यासको जरूरत हुन्छ।

जीवनलाई जगतले प्रभावित पार्नु स्वाभाविक प्रकृया नै हो। यतिवेला विश्वकप फुटबलले दुनियाँको ध्यानाकृप्त गरिरहेको छ। खेल : यसको परिभाषा यही हो भनी परिभाषित गर्नु सजिलो छैन। मानसिक अध्यात्मिक खेल, शारीरिक खेल, छलकपटपूर्ण चालवाजी टिकदम वाजी खेल : यी सबै खेल नै हुन्। शारीरिक खेल मध्ये फुटबल विश्वमा सबै भन्दा लोकप्रिय खेल हो। र त्यसैको अन्तर्गत खेलले संसारलाई एकावद्ध गर्न सकेको आभाष लोकजनले गरेका छन्। खेल मन पर्ने वित्तिकै खेल खेलनेहरू मनपर्नु अस्वभाविक होइन। त्यसपछि फलाना देश मेरो पक्ष यसलाई फाइनलमा पठाउनु पर्छ भन्दै पक्ष लिने मात्र होइन त्यसमै जुवावाजी समेत गर्न पछि पैदैनन्। यसमा जित्नेले रमाई पैसा उडाउने काम गर्छ त हार्ने दुखित वरी सुर्ताएर वस्ने हुन्छ।

यतिवेला कुनैपनि कुरामा आशक्त नहोज भन्ने बुद्धोपदेशलाई मनन गर्नु प्रासांगिक हुन्छ। किनकि बढी आशक्तिले हामीलाई दुखित पारिदिने हुन्छ। अहिले मानिसहरू यो भुलिरहेका छन् कि अचिन्ति तपि भवति, चिन्तितपि विनस्ति अर्थात जे सोचिन्छ त्यसको विपरित हुन्छ जे कल्पनै गरिन्न र पनि त्यस्तो हुने हुन्छ। विश्वकपको दावेदारी टिम भन्दै हामी फ्रान्स, जर्मनी, इटाली, पोर्चुगल.... हौं भन्दै गर्वले गदगद हुनेहरू विपरित परिणामले दुखित हुन्छौं। कल्पनै नगरेका जापान, कोरिया, सेनेगल.... जस्ता टीमको सफलताले सबैलाई आश्चर्यचकित तुल्याइदिएको छ। यतिसम्म कि चाहिने भन्दा बढी जागज्ञ हुनेहरू अर्थात पक्षवादी फलाना मेरो टिम हारे देखि वर्ल्डकप नै हेर्न मन लागेन, क्या वोर..... भन्दै दुखित बनेका छन्, तुन खाएको कुखुरा भै घोरिएर वस्त्रहन्। वस्तुतः यसरी मनलाई ठुलो असर पर्ने गरी हामी पक्षवादी हुनु स्वयंको लागि लम्बाइलो कुरा भइदिन्छ। यतिसम्म कि हिस्त्रक प्रवृत्ति समेत प्रदर्शन गर्न पछि पैदैनन्।

जीवनसंग सम्बन्धित हरपक्ष जीत हार सफलता र असफलतासँग हातेमालो गर्दै अगाडी बढीरहेको हुन्छ। जीत हार त चैहाल्छ, एकजना जित्नु भन्नु अर्को हार्नु हो र जीत हारको अर्को नाम खेल हो। जो जीत हारलाई पन्चाएर अर्ति आशक्तपूर्ण पक्षवादी मानसिकतावाट टाढिने हुन्छ, उसलाई खेल हेर्नुमा हारमै पनि खुशीको अनुभूति प्राप्त हुन्छ। जीतले उम्मीद त्याईदिन्छ, जीतले नयाँ पाठ सिकाउँछ। त्यसैले जय वेरं पसवति दुख्खसंसेति पराजितो उपसन्तो सुख संति हित्वा जय पराजय अर्थात् विजयले उत्पन्न गराउँछ, पराजित व्यक्ति दुःखपूर्वक सुल्छ, शान्त व्यक्ति जय र पराजयलाई त्यागेर सुखपूर्वक सुल्छ भन्ने बुद्धोपदेशलाई हृदयांगम गर्नु आजको आवश्यकता हो।

मुख्य सुधार : गत अंकमा प्रकाशित मिक्षु, श्रामणेर, अनागारिका तथा 'विहारहरूको' सुचिमा मिक्षु विमलकीर्ति, अनागारिकाहरू निक्खमी र निर्मलज्ञाणीको नाम छुटको थियो। उहाँहरू पाटनको इलाय बहीमा बस्नुहुन्छ, भने अनागारिका ज्ञाणी (वीणा) अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र, शाखमूलमा बस्नुहुन्छ। उहाँहरूको नाम छुटन गएकोमा क्षमाप्रर्थी छौं (स)

सकल प्राणीमात्रया भिं जुइमा, दुःख मदुपि जुइमा,
भय मदुपि जुइमा व सुखपूर्वक हवनावने फुपि जुइमा ।

ताम्राकार हाउस
Tamrakar House

The Family Store

मुक्त्यु, यैं, फोन : २५९९०७, २५९८०७ | पुतलीसडक, यैं, फोन : २४५३४८

फ्लाक्स : २५९३९७

Shopping Center

लुम्बिनी शिलास्तम्भ अभिलेख

■ प्रा.डा. तुलसीराम वैद्य

नेपाल अधिराज्यको रूपन्देही जिल्ला अवस्थित लुम्बिनीमा रहेको शिलास्तम्भको अभिलेख अहिलेसम्मका लागि नेपालको पहिलो पुरातात्त्विक महत्वको स्रोतमध्ये एक हो । अर्को तत्कालीन अभिलेख हो नेपालको कपिलवस्तु जिल्लास्थित निगिलहवाको शिलास्तम्भ अभिलेख । पहिलो अभिलेखले लुम्बिनी भगवान् बुद्धको जन्म स्थल हो भनी प्रमाणित गरेको छ भने अर्को अभिलेखले निगिलहवा गौतम बुद्धभन्दा पहिलेका बुद्धहरु मध्ये कनकमुनि बुद्धको जन्मस्थल हो भन्ने प्रमाणित गरेको छ । तीन बुद्ध गौतम, कनकमुनी र क्रकुच्छन्द बुद्धको जन्मस्थल नेपालमा हुनु नेपाल र नेपालीको गौरव हो । यस लेखमा लुम्बिनीस्थित शिलास्तम्भ अभिलेखबारेमा व्याख्या गर्ने प्रयास गरिएको छ जसले गर्दा सबैले यस अभिलेखसित परिचित हुन सघाउ पुर्याउनेछ भन्ने आशा गरिएको छ ।

पाँच पंक्तिको यो अभिलेखमा जम्मा ९० अक्षरका २६ शब्द छन् । यो अभिलेख निम्नप्रकार छ-

(१) देवानं पियन पियदसिन लाजिन
वीसतिवसाभिसितेन, (२) अतन आगाच महीयते हिद
बुध जाते सक्य मुनीति, (३) सिला विगडभीचा कालापित
सिलाथभे च उसपापिते, (४) हिद भगवं जातेति लुमिनिगामे
उवलिके कटे र (५) अठ भागियच ।

यो अभिलेख ब्राह्मी लिपि र पाली भाषामा लेखिएको छ । डा. दिनेशचन्द्र सरकारले यस अभिलेखको अनुवाद यसरी गर्नुभएको छ-'आफ्नो राज्याभिषेक भएको वीस वर्षपछि देवताहरुका प्रिय राजा प्रियदर्शिले शाक्यमुनि बुद्ध जन्मेको ठाउँ यो हो भनी यहाँ आए र पूजा गरे । उनले आफू आएको सम्भन्ना राज्ञ दुङ्गाको पर्खालले चारैतिर धेरेर शिलास्तम्भ खडा गरे । यहाँ भगवान् बुद्ध जन्मेकाले लुम्बिनी ग्रामकर मुक्त गरेर मालपोत तिर्थी पनि आठ भागमा एक भाग मात्र लिने गरे ।

यो अभिलेखको पहिलो र दोश्रो पंक्तिको अनुवाद गर्न केही समस्या भएको देखिदैन । तर, तेश्रो पंक्तिका

दुई शब्दहरु 'सिला विगडभीचा' को अनुवादमा सबैभन्दा बढी समस्या भएको देखिन्छ । अहिले चौथो पंक्तिको 'उबलिके' र पाँचौको 'अठ भागिय' मा पनि केही विवाद उठेको देखिन्छ ।

सन् १८९६ नोभेम्बर महिनामा पात्याका बडाहाकिम जनरल खड्गशमशेर राणाले लुम्बिनीमा माटाको ढिस्कोवाट करिब १० फिटमात्र बाहिर निस्केको यो स्तम्भ देखेका थिए । ब्रिटिस-भारत सरकारले खटाएको उत्तर पश्चिम प्रान्त र अवधका पुरातत्व अन्वेषक डा.ए.फुहरलाई जनरल खड्गशमशेर राणाले डिसेम्बर १, १८९६ मा स्तम्भ देखाए । सो स्तम्भको माथिल्लो भाग देखेपछि उत्खनन् गरी तलसम्म खोतलेर हेर्दा स्तम्भमा अभिलेख पनि भेटियो । यस पछि यो स्तम्भ अशोक स्तम्भ हो भनी प्रचार भयो । यसैका आधारमा लुम्बिनी स्थल बुद्धको जन्मस्थल भनी संसारभर प्रचार भयो ।

माथि उल्लेखित अभिलेखमा रहेको 'सिला विगडभीचा' शब्दको जति लेखकहरु छन्, त्यतिकै अर्थ लगाइएको पाइन्छ । यी शब्दहरुको अर्थ लगाउँदा विद्वानहरुले भाषाविज्ञानमा शब्द टुक्र्याउने वा पुरातात्त्विक अवशेष आदिको आधार लिएको देखिन्छ । कसैले संस्कृत भाषामा आधारित भनेका छन् भने कसैले आफैनै किसिमले भाषाविज्ञानको तर्क वा उपयुक्त शब्दलाई टुकायर आफूनो विचार पोखेका छन् । बेलायतका एक विद्वान डा. केनेथ नर्मानले अलि दिक्क भई आम जनताको लागि राखिएको यो अभिलेखमा पनि मगाधका सम्भाट अशोकले यस्तो स्पष्ट नहुने र बुझन गाहो शब्द किन राखेको होला भनी लेखेका छन् ।

अहिलेसम्मका व्याख्याहरु अध्ययन गर्दा निम्न प्रकारका कुराहरु प्रष्ट हुन आउँछन्-

सन् १८९७ देखि व्याख्या भएका धारणाहरुमा कसैले यो शब्दको अर्थ 'गद्धा' होइन 'विगडभ' अर्थात् 'घोडा' हो भनेका छन् । अशोक स्तम्भमाथि घोडाको

मूर्ति रहेकाले यो शब्द 'शिला विगडभीचा' को अर्थ दुङ्गाको धोडा भनी लेखेका छन्। अर्को व्याख्या अनुसार यसको अर्थ सूर्यको ठूलो आकार हो। त्यस्तै अर्को व्याख्या हो- दुङ्गाको पर्खाल।

केही विद्वान्से कुनै पनि दाग नरहेको दुङ्ग भनी व्याख्या गर्नुभएको छ। उत्तर विद्वानका अनुसार दाग नरहेको दुङ्गवाट स्तम्भ बनिएको हो। सन् १९०३ मा यो व्याख्या गर्ने विद्वान हुन् आर पिस्केल। पहिला विद्वान ए.वार्थले सन् १८९७ मा यो शब्दको व्याख्या गरेका थिए। त्यस्तै आईजी. भण्डारकारले सन् १९०० मा नै पर्खाल भनी व्याख्या गरेका थिए। भिन्सेन्ट स्मिथले सन् १९०१ मा यस शब्दको अर्थ लगाउँदा 'विगडभी' अर्थात् 'गधा' होइन 'धोडा' हो भनी लेखेका थिए। पछि उनले नै अर्को व्याख्या गर्दै धोडा भएको दुङ्ग अर्थात् धोडाको मूर्ति रहेको शिलास्तम्भ भनी लेखे। ज्यादा जसो विद्वानहरूले 'विगडभ'को अर्थ 'गधा' होइन 'धोडा' हो भनी जोड दिए। यो भन्नुको अर्को कारण चिनियाँ यात्री हुएन साइले अशोक स्तम्भमाथि धोडा रहेको उल्लेख गरेकाले पनि हो। यसैलाई अनुसरण गरी डा. फुहरले यस शब्दको अर्थ धोडा लगाएका छन्। यस्तै प्रकारले अनेक अर्थहरू लगाइएको छ। डा. के. आर नर्माले पनि अनेक तर्क वितर्का साथै सन् १९९४ सम्ममा 'शिला विगडभीचा' शब्दको लगाइएका अर्थहरू पनि प्रस्तुत गर्दै आफै विचार प्रस्तुत गरेका छन्। उहाँको भनाइअनुसार यस शब्दको अर्थ 'ढुगाले सिंगारिएको वा बनाइएको पर्खाल' हो। यसप्रकार सन् १९९४ सम्म यस विवादप्रस्त शब्दको अर्थ 'शिला' शब्द भएकाले दुङ्ग र 'विगडभीचा' को अनेक अर्थ लगाएको पाइएको छ। सन् १९९२ मा नेपाल र जापानका पुरातत्वविदहरूले उत्खनन् गर्दा लुम्बिनी मायादेवीको मन्दिरमुनि उत्खनन् गर्दा 'पवित्र शिला' फेला पर्यो।

यो 'पवित्र शिला' प्राप्तिपछि, विदेशवाट प्रख्यात पुरातत्वविदहरू आमन्त्रण गरी गोष्ठी गरिएको थियो। उत्क गोष्ठीकै समयमा पाकिस्तानका विश्वप्रसिद्ध प्रा.डा. अहमद दानी, भारतका प्रा.डा.ए.के.नारायण र पुरातत्व विभागका महानिर्देशक द्वाकृष्ण देव तथा अन्य सबै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय पुरातत्वविद्करू र इतिहासकारहरूले यो 'पवित्र शिला' बुद्धको जन्म भएको स्थल बहिरहो अर्थात् 'हिद बुद्ध जाते' भनी औल्याउन राखिएको शिला हो जनी राय व्यक्त गरे। धैर छलफलपछि २०५२ साल माघ २९ गते ज्ञानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले 'पवित्र शिला' को औपचारिक

घोषणा गरेका थिए। यसपछि सिला 'विगडभीचा' शब्दको पुनः विचार र व्याख्या हुन थाल्यो। यसै सन्दर्भमा सह प्रा. भिषु सुदर्शन महास्थविर र म आफै पनि यस शब्दको सम्बन्ध 'पवित्र शिला' सँग छ भन्ने विचार व्यक्त गर्न थाल्यै।

यसै सिलसिलामा भारतका प्रसिद्ध पुरातत्वविद प्रा.डा. ए.के. नारायणले यो शब्द बारेमा धैरै तर्कहरू प्रस्तुत गर्दै आफ्नो राय यसप्रकार प्रस्तुत गरेका छन् उहाँका अनुसार यो शब्द तीन शब्द तीन शब्दहरू-सिला, विगड र भीचा मिलेर बनेको हो 'सिला' को अर्थ 'दुङ्ग' हो। 'विगड' को अर्थ 'धैरै कुरा चलेको' वा प्रचार भएको अर्थात् यो दुङ्गको बारेमा यतिको हल्ला फैलिएको थियो कि पाठलीपुत्रदेखि सम्राट अशोक यहाँ आएर पूजा गरे, शिलास्तम्भ खडा गरे र पवित्र शिला राखेर एक भवन बनाए। डा. नारायणका अनुसार 'भिचा'को अर्थ कंकर समेत भएको खस्तो माटोको ढिस्को वा आमजनता भेला हुन बनाइएको अग्लो ठाउँ। उहाँका अनुसार सम्राट अशोक बुद्ध जन्मेको पवित्र स्थलमा तीर्थ गर्न आए। धैरै प्रचार भइसकेको बुद्धको जन्मस्थल र पवित्र शिलाको पूजा गर्न सबै यात्रीहरू भेला हुनका लागि पर्खालले धेरिएको अग्लो गाहो बनाए र शिलास्तम्भ पनि खडा गरे।

सम्भवतः लुम्बिनी ग्राममा भगवान् बुद्ध जन्मेको खास स्थलमा शाक्यहरूले पवित्र सिला राखे, बुद्धको जन्मस्थल बारेमा धैरै प्रचार भयो। त्यसैले सम्राट अशोकले पनि बुद्ध धर्म ग्रहण गरिसकेपछि बुद्धको जन्मस्थल र खातिप्राप्त पवीत्र सिला सिला 'विगड' को दर्शन पूजा गर्न आए। आम तीर्थयात्रीहरूका लागि पूजा गर्न भेला हुने स्थल बनाए। सो कार्य गर्दा पवित्र शिलालाई सुरक्षित स्थलमा राखी चैत्य बनाए र शिलास्तम्भ पनि खडा गरे।

'उवलिके' को अर्थ अहिलेसम्म सबै विद्वानहरूले 'कर मुक्त' भनी उल्लेख गरेका छन्। तर, भिषु सुदर्शन महास्थविर र मेरो सोचाइमा 'उवलिके कटे' को अर्थ 'बलि मुक्तक्षेत्र' भन्ने हो। 'उ' र 'अ' को नकारात्मक अर्थ हुन्छ। त्यसैले 'उवलिके कटे' को अर्थ 'बलि न चढाउने' वा 'बलि मुक्तक्षेत्र' हो। अहिसाका प्रवर्तक भगवान् बुद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनी क्षेत्रलाई सम्राट अशोकले कुनै प्रकारको बलि न गर्ने वा बलिमुक्त क्षेत्र भनी घोषणा गरे।

‘ईश्वर’ भन्नाले के बुझिन्छ, त्यो थाहा पाउनु अत्यन्त महत्वपूर्ण हुन्छ। ईश्वर भनेर देवी देवताहरु भन्ने बुझिन्दैन। त्रि-धातु भित्रै तेतिस करोड भिन्ना भिन्नै देवी देवताहरु छन्। ती मध्य शिव, विष्णु ब्रह्मा, ईन्द्र, कुवेर, गणेश आदि पर्छन्। धेरैजसो तिनीहरु कामधातु देवलोक भित्रै रहन्छन्। जब कि ब्रह्माहरु रूप र अरुप धातुभित्र पर्छन् जहाँ धेरै प्रकारका ब्रह्माहरु हुन्छन्, परन्तु ईश्वर भन्ने शब्द प्रयोग भन्ने गर्दाख्वारी यो जगतको सृष्टिकर्ता या आदि-कारण भन्ने बुझिन्छ। अर्को शब्दमा भन्ने हो भने ईश्वरले रचना गर्नुभन्दा अधि यो जगत यहाँ थिएन, जसको अर्थ हुन्छ ईश्वरले रचना गर्नुभन्दा अधि समय र आकाश भन्ने कुरै थिएन। त्यसैले ईश्वर नै यो सब अस्तित्वको आदि-कारण हो। उ नै आदिपुरुष हो किनभने उ भन्दा अधि केहीपनि थिएन र सबयोक उसबाटै आएको हो। अब हामीले देखिसकेका छौं कि बाइबलले भन्छ, “शुरुमा परमेश्वरले स्वर्ग र पृथ्वीको रचना गरे”, वेदहरूले पनि दावी गर्दछन् कि यो जगत् ब्रह्माबाटै सृष्टि भएको हो। भागवत्तमा पनि विष्णुले यो जगतको सृष्टि गरेको छ। अनि यता बौद्ध अभिधर्मकोषमा के भनिन्छ भने, “विभिन्न हेतु-प्रत्ययका आधारमा यो कामधातुको सृष्टि ब्रह्माले गर्दछन्”, कामधातुको सृष्टि ब्रह्माले गरेको कुराको बयान धेरै नजीकबाट वैदिक धारणासँग मिल्छ। तर पनि त्यहाँ धेरै ठूलो भिन्नता छ। बाइबल र वेद दुवैले दावी गर्दछन् कि ईश्वरले जगतको रचना गरेका हुन् र त्यसैले उनी आदि-कारण हुन्। परन्तु अभिधर्मले भन्छ कि ब्रह्माले केवल काम धातुको सृष्टि गर्दछन् र त्यो पनि विभिन्न हेतु-प्रत्ययहरुमा आश्रित भएर। अझ त्यही ब्रह्मा स्वयं पनि उच्च ब्रह्मलोकबाट मरेर ‘महाब्रह्मा’ देवलोकमा संवर्तकल्पका (संवर्त कल्प-कल्पको त्यस समय जहिले लोकहरु उत्पन्न भैरहेका हुन्छन्। यस मयम शून्यबाट शरुभएर ब्रह्माण्ड फैलिए गइरहेको हुन्छ। यसको उल्टो हो विवर्त कल्प, जसमा लोकहरु नाश भैरहेका हुन्छन्, र ब्रह्माण्ड सानो हुदै अन्त्यमा शून्यमा विलाउँछ। सम्वर्त र विवर्त मिलेर एक कल्प बन्छ,

1) आदिमा जन्म लिन पुरोका हुन्। त्यहाँ उनी पहिलो एकलो व्यक्ति (देव) भएको हुनाले उनले आफू जस्तै अन्य पनि त्यहाँ होउन भन्ने चाहना गरे। एउटा लोकधातुको नयाँ संवर्तकल्प भखैर शुरु भएको र उनी पनि निम्न तहको (ब्रह्मलोक १७,१८ थरीका हुन्छन्) महाब्रह्मलोकमा संवर्तकै एक अङ्गभएर जन्मेका हुनाले बिस्तारै अन्य देवताहरु पनि तल्लो तहका ब्रह्मलोकहरुमा जन्म लिई आए। उनले पनि यिनीहरुलाई “मैले सृष्टि गरेको हुँ” भन्ने ठाने। तिनीहरुमा उनी त्यहाँका आदि पुरुष जस्ता भए र बढि शक्तिशाली पनि हुनआए जो उनको आफूनै पहिलेको कर्मले गराएको थियो। त्यसैले उनीहरुले पनि ती ब्रह्मलाई आफूनो मालिक ठाने र कामधातुका अन्य लोकहरु सबै संवर्तकल्पकै गतिकमको फलस्वरूप खडा हुदैगए। ब्रह्माको संकल्प पर्छि यो सब भएको हुनाले महाब्रह्माले आफूलाई नै विश्वको सृष्टिकर्ता ठानेका हुन्। उनीभन्दा माथिका धेरै लोकहरुको बारेमा उनलाई थाहै भएन र उनी आफू ती उच्च लोकबाट कर्म सिद्धाइपर्छि तल भरेको कुरा थाहा पाएनन्। त्यसैले बौद्ध धर्मका अनुसार यस्ता ब्रह्माहरु जगतका आदि-कारण हुन सक्दैनन्। उनी मात्र काम धातुका सर्वेसर्वा सृष्टिकर्ता पनि होइनन् त्यसैले उनी ईश्वर होइनन्। यहाँ जगत सम्बन्धि बौद्ध धारणाको बारेमा बुझ्न आवश्यक हुन्छ। एक लोकधातु भित्र एक कामधातु, एक रुपधातु तथा एक अरुपधातु पर्छन्। कामधातु भित्र धेरै तहका देवलोकहरु पर्छन्। जसको बारेमा द्वादश निदानको ‘जाति’ को विषयमा चर्चा भएको हुन्छ। रुपधातु भित्र १७ प्रकारका ब्रह्मलोक हुन्छन्, जुन एक भन्दा अर्को उच्च तहको हुदै जान्छन् तिनीहरुमा प्रथम ध्यान, द्वितीय ध्यान, तृतीय ध्यान र चतुर्थ ध्यानमा पुगेका व्यक्तिहरु पुग्छन्। यी १७ ब्रह्मलोक भन्दा माथि केरी अर्को ब्रह्मलोकको समूह छ, जसलाई अरुपधातु देवलोक भनिन्छ। यिनीहरुमा चार किसिमका लोकहरु छन्। यी सबै मिलाएर बल्ल एक लोकधातु हुन्छ। यस्ता ३००० लोक धातुलाई ‘त्रि-सहस्र’ लोकधातु भनिन्छ। तथागतका अनुसार यस्ता असंख्य

त्रि-सहस्र लोकधातुहरु छन् । बौद्ध धारणा अनुसार विश्व ब्रह्माण्ड यस्तो खालको छ । त्यसैले एउटा ब्रह्मा या विष्णु संवर्तकल्पको आदिमा अस्तित्वमा आए, त्यो पनि एक कामधातुको, भन्दैमा उनी निश्चित रूपमा एकमात्र आदि-कारण हुन सक्दैनन् र यी असंख्य त्रि-सहस्र लोकधातुका सृष्टिकर्ता हुन सक्दैनन् । त्यसोभए यी असंख्य त्रि-सहस्र लोकधातुहरुको कस्ले सृष्टि गर्यो त ? यो देश र संख्यामा अनन्त भएको हुनाले कालमा अनादि हुनै पर्दछ । त्यसैले यसको आदि छैन र शुरुमा कसैले रचना गरेको होइन । यो विश्वब्रह्माण्डको एक कामधातु या एक रूपधातु जस्ता निश्चित लोकहरु या यस्तै लाखौं कामधातु या रूपधातुहरु पनि कुनै समयमा शुरुभएका हुनसक्छन् र तिनीहरुको अन्त्य हुन पनि सक्छन् परन्तु पूरा विश्वब्रह्माण्ड त अनादि श्रृङ्खला हो र कहिल्यै अन्त नहुने श्रृङ्खला हो, जसभित्र लाखौं त्रि-सहस्र लोकधातुहरु आउने र जाने (उत्पाद र लय) भैरहेका हुन्छन् जस्तै, अनन्त क्षेत्रफल भएको धूलोको खेतमा धूलोका कणहरु आउने जाने गरेका हुन्छन् । आदि यो कुरालाई आधुनिक शब्दमा व्यक्त गर्ने हो भने लाखौं ग्यालेकरीहरु आउन (उत्पन्न हुन) जान (विलाउन) सक्छन् परन्तु त्यो नै पूरापूर विश्व होइन । हिन्दू धर्मले समेत पनि ब्रह्माण्ड अनन्त छ भन्दै । अनि त्यसो हो भने (अनन्त छ भने) कसरी यसको आदि हुन सक्छ ? जुन कुरा कुनै काल (समय) मा शुरुभएको छ, त्यो अनन्त हुन सक्दैन । जब यसको आदि नै छैनभने कसरी यसको शुरुआतमा ईश्वरले सृष्टि

गर्न सक्छन् ?

यसलाई अर्को दृष्टिकोणबाट हेर्दा, समयको आदि हुन सक्दैन । मानौं लाखौं करोडौं वर्ष अघि शुरुभएको थियो । हामीले प्रश्न सोधन सक्छौं, "त्यसभन्दा अघि त्यहाँ के थियो त ?" परन्तु समयको नै त्यो शुरुआत भएको हुनाले "त्यो भन्दा अगाडि" भन्ने कुरै हुनसक्दैन, यसबारे राम्रोसँग सोच्नुहोस् । के त्यो भन्दा अघिको 'हिजो' नहुने सम्भावना छ ? यदि हामीले 'हिजो' भनेर या 'हिजोको' बारेमा त्यस समयमा प्रश्न उठाउन सक्छौं भने त्यो समय (दिन) सृष्टिको आदि (शुरुआत) हुन सक्दैन र जति अगाडि समयको कल्पना तपाईंले गर्नुभयो भने पनि त्यहाँ 'हिजो' भन्ने सधैं हुनेछ । त्यसैले समयको आदि हुदैन । समयको आदि नहुने भएकोले शुरुमा ईश्वरले यसलाई सृष्टि गरेको हुन सक्दैन ।

अझै यदि ईश्वरले सृष्टि गरेका हुन् भन्ने हो भने भन् नमिल्दा परिणामहरु निस्कन्छन् । किनकि देश र काल नै ईश्वरले सृष्टि गर्नुभन्दा अगाडि थिएनन् भने ती ईश्वर कहाँ थिए र कहिले थिए त ? यदि ती ईश्वर जगत्को आदि (शुरु) हुनु भन्दा अघि थिए भनेत त्यो 'आदि' भन्दा अघिको पनि अस्तित्व देखियो यो अवस्थामा अघि भनिएको त्यो 'आदि' त आदि भएन । दोस्रो, ईश्वर कहाँ थियो ? यदि उ सृष्टिको आदि भन्दा अघि पनि थियो भने त त्यो कहिँ न कहिँ भएको हुनुपर्यो । त्यो 'कहिँ' त ईश्वरले सृष्टि गर्नुभन्दा पनि अघि थियो, नत्र त ईश्वर कहिँ पनि थिएन भन्ने कुरा आउँछ, जो ईश्वरको अस्तित्व

May all being be happy and well.

बैंक अफ काठमाण्डू लिमिटेड
Bank of Kathmandu Ltd.

New Road, P.O. Box : 9044 Kathmandu, Nepal
Tel : 231556, 231557, 231558, 231674, 231575,
Fax : 223279, Tlx : 2820 BOK NP
SWIFT : BOKLNPKA, E-mail : moti@bok.com.np

नै थिएन भन्नु सरह नै हुन्छ । यदि उ कतै थियो भने त, त्यहाँ सृष्टिको शुरु हुन्मन्दा अघि पनि देश र काल थियो । यदि फेरि ईश्वरले नै हरेक कुराको सृष्टि गरेकाहुन् भन्ने हो भने त्यसको मतलब के हुन्छ भने, सृष्टिको शुरु हुन्मन्दा अघि ईश्वर बाहेक अरु केही पनि थिएन परन्तु, सृष्टिभन्दा अघि समय पनि नभएको हुनाले 'त्यसभन्दा अघि' भन्ने पनि हुन सक्दैन र 'त्यसभन्दा अघि' भन्ने नै नभएपछि, 'त्यो भन्दा अघि ईश्वर थियो' कसरी हुन सक्छ, अर्थात् त्यो भन्दा अघि ईश्वर पनि हुदैन । अझै, त्यसभन्दा अघि त्यहाँ पूर्ण रूपमा अभाव भएको हुनाले ईश्वरले केबाट जगतको सृष्टि गरेका हुन् या आफैनै शरीरबाट सृष्टि गरेकाहुन् भने त यहाँ थुप्रै परिणामहरु निस्कन्छन् । एउटा त के भने, ईश्वर परिवर्तन हुन्छ र कूटस्थ हुदैन इत्यादि । दोस्रो कुरा, यो जगत् ईश्वरकै आफूनो कार्यबाट ढाँचा गरिएको हुनाले र यो जड भएको हुनाले ईश्वर पनि 'जड' हुनुपर्छ । तेस्रो के हो भने ईश्वरले हरेक कुरा आफैबाट सृष्टि गरेका हुनाले जति पनि खराब कुरा पाइन्छन्, ती सबै ईश्वरकै आत्माका अङ्ग हुन् र ईश्वर नित्य भएको हुनाले ईश्वरका खराब कुराहरु पनि नित्य नै हुन्छन् । अनि दुःखबाट छुटकारा पाउने (मुक्तिको) कुनै आशा रहदैन, किनकि दुःख पनि ईश्वरकै अङ्ग हो जो नित्य छ । ईश्वरले हामीलाई बनाए, यदि हामी अहिले दुखी (खराब) अवस्थामा छौं भने त्यो ईश्वरले नै बनाएको हुनआयो र त्यो हामीले परिवर्तन गर्न पनि नसक्ने र भनेपछि त ईश्वर अत्यन्त निष्ठूर (अकारुणिक) हुनुपर्छ जस्ले यो दुःखै दुःखले भरिएको जगत्को रचना गरेर हामीलाई काम-कोध-मोहले भरिएको चित्त सहित यसमा बस्ने गराए । यदि उनले स्वतन्त्र इच्छाशक्तिको पनि रचना गरिदै भन्ने हो भने पनि प्रश्न त अझै उठ्छ, "किन उनले दुःखमुक्त संसार बनाएर शुरुदेखि नै पूर्णताले युक्त मानव बनाएनन् त ?" त्यो अवस्थामा उनी सर्वप्रथम । सबै शक्तिमान हुने छैनन् । के उनले हामीले दुःख पाएको हेर्न रमाईलो मान्छन् ? त्यसोभ ए करुणामय छैनन् । प्रश्न अझै बाँकी नै छ, कि किन ईश्वरले यस्तो दुःखमय संसारको शुरुमा रचना गरे ?

के उनले आफू एक्लो महसूस गरेर बनाएका हुन् त ? जस्तो कि वैदिक सन्देश, "एको^१ह वहुस्याम्"-म एकमात्र छु, धेरै बन्नु -को तात्पर्य छ । जसको मतलब हुन्छ, ईश्वरले आफूलाई एक्लो महसूस गरेकोले उनी पनि अपूर्ण र दुःखबाट मुक्त नभएकै रहेछन् । के उनले एउटा राम्रो लीला हेर्न चाहेकोले हो त ? त्यसो भए पनि उसले दिक्क मान्दो रहेछ र उसलाई पनि यो दुःखान्त नाटकबाट मन बहलाउन आवश्यकता पर्दैरहेछ, जसको मतलब हुन्छ फेरी पनि उ अपूर्ण छ र दुःखबाट साँच्चकै मुक्त छैन । अथवा के ईश्वरलाई शुरुमा यो जगतको सृष्टिगर्न बाध्य गराइएको थियो त ? त्यसो भए पनि हामी जस्तै बुद्ध रहेछन् र स्वतन्त्र रहेछन् र फेरी प्रश्न उठ्छ कि, "के ले उसलाई शुरुमा यो जगतको सृष्टि गर्न बाध्य तुल्यायो त ?"

जब हामीलाई यसरी प्रश्नहरु उठाएर यी वाक्यहरुमा विचार गर्याँ भने ईश्वर निरर्थक रहेछ भन्ने हुन आउँछ, क्रूर र अयुक्त रहेछ भन्ने हुन आउँछ, यी सबबाट बच्नको लागि केही पद्धतिहरुमा ईश्वरलाई 'अचिन्त्य' भनेर युक्तिसंगत बनाउने प्रयास पनि गरिएको छ र उसका कृयाकलापहरु पनि अचिन्त्य भन्ने गरिन्छ । राम्रो, यदि ईश्वर र उसका सबै कृयाकलापहरु अचिन्त्य छन् भने हामीले ईश्वरलाई चिन्तन गर्न पनि सक्दैनै । त कुन तार्किक आधारमा हामीले "त्यस्तो ईश्वर छन्" भन्न सक्छौं त ? जसले "ईश्वर अचिन्त्य छन्" भन्छन्, उनीहरु त स्वयं नै अचिन्त्य छन् कि कसरी उनीहरुले त्यस्तो ईश्वरको चिन्तन गर्न र उसमा विश्वास गर्न सक्छन् । त्यही भएर नागार्जुनले लेख्नु भएको छ, कि ईश्वरमा विश्वास गर्नु भनेको बाल बुद्धि हो ।

ईश्वरमा विश्वास गर्ने धेरै प्राणालीहरुमा यस्तो अति सरलीकृत तर्क दिएर 'ईश्वर छन्' भनेर प्रमाणित गर्न खोजिन्छ । उनीहरुले भन्छन्, "यो अति सुसंगठित रचनालाई हेर । कुनै पनि सृष्टिकर्ता बिना यस्तो सुसंगठित संरचना कसरी हुन सक्छ ? त्यसकारण यो विश्वको सृष्टिकर्ता ईश्वर अवश्य हुनुपर्छ ।" वास्तवमा यो पनि हेत्वाभास मात्र हो । हामीले पहिले प्रमाणितै नगरिकन यो एउटा सृष्टि (रचना) हो भन्ने मानिसक्यौं र

यो अप्रमाणित मान्यतालाई प्रयोग गरेर “सृष्टिकर्ता विनाको सृष्टि कसरी हुनसक्छ” भन्नै । तर सर्वप्रथम त यो सृष्टि (रचना) हो भनेर प्रमाणित गर्नुपर्यो । त्यसपछि मात्र यसलाई प्रमाणको रूपमा लिन सकिन्छ । तर यो प्रमाणित गर्नलाई फेरी पहिले सृष्टिकर्ता ईश्वर छ भन्ने प्रमाणित गर्नु पर्छ । फेरी पनि त्यो ईश्वरको अस्तित्व सिद्ध गर्न यो जगत्को उसले सृष्टि गरेको हो भन्ने प्रमाणित गर्नु पर्ने हुन्छ । त्यसकारण हामी वृत्तमा घुमेको घुम्यै हुन्छौं । यो हेत्वाभासबाट भएको हो र “ईश्वर छ” भन्ने प्रमाणित गर्न सक्दैनौं । यस्तो ईश्वर सम्बन्धी धारणा एक प्रकारको सत्कायदृष्टि हो किनभने यो पनि आफूलाई अर्थात् आत्मा-आत्मीयलाई शाश्वत, नित्य, अपरिवर्तनशील, सर्वशक्तिमान, सर्वज्ञ, सर्वव्यापी गराउन खोज्ने आफ्नो रागको अवचेतन मनको तहबाट गरिएको विस्तार (subconscious extension) हो । यो एक प्रकारको प्रतिनिधिक (vicarious) आलम्वन हो, किनकि यदि त्यहाँ ईश्वर भयो भने त त्यो ईश्वरको फिल्कोको रूपमा आत्माको अस्तित्व हुने थियो र त्यो ईश्वर शाश्वत, अपरिवर्तनशील इत्यादि भएको हुनाले उसका फिल्का हामी पनि स्वतः सिद्ध शाश्वत, नित्य हुने थियौं । यहाँनेर यो कुरा स्पष्ट पारिदिनु अति आवश्यक छ कि बुद्ध अथवा तथागत कुनै ईश्वर या ईश्वरका अवतार होइनन् ।

(क्रमशः.....)

बुद्धको आँखामा नियालदा.....

■ अर्चना शाक्य, त्रिविवि, कीर्तिपुर

उनको आँखामा एउटा सानो पर्दा छ हाँसोको, तर म उनको आँखाको पर्दा भित्र पसेकी छु किनकि मैले उनको आँखालाई महशुस गरेकी छु त्यसैले मलाई उनको आँखा आफ्नै भै लाग्दछ ।

उनको आँखा भित्र मैले विवशता पाएकी छु पुराना-पुराना सपनाहरुको अवशेष पनि पाएकी छु उनले ती सपनाहरु बेला-बेलामा समिक्षने गर्दछन् र एकछिनको लागि रमाउने गर्दछन् देखिरहन्छु म सधैं उनकै आँखा किनकि मैले उनको आँखालाई महशुस गरेकी छु त्यसैले मलाई उनको आँखा आफ्नै भै लाग्दछ ।

उनको आँखा भित्र मैले गम्भीरता पाएको छु समस्याहरुको थुप्रै जालो बुनिएको देखेकी छु बेला-बेलामा ती जालो हटाउन खोज्दछन् उनी तर उनी थाकेको पनि मैले देखेको छु म सधैं आँखामा उनकै आँखा देख्दछु किनकि मैले उनको आँखालाई महशुस गरेकी छु त्यसैले मलाई उनको आँखा आफ्नै भै लाग्दछ ।

जसले शील (धर्म) बुझेको छ, तर प्रयोगमा ल्याउँदैन,

ऊ त्यो मान्छे सरह छ, जसले बत्ति बाल्छ र आँखा चिम्लिन्छ ।

Shrestha Oil Distributors

Tilganga Auto Care Pvt. Ltd.

P.O. Box : 9008, Tilganga, Kathmandu,
Nepal, Tel : 483981, 470362, 490067, Fax : 977-1-474193

‘कमा-पूर्णविराम’ जस्ता कुरा पनि संशोधन गर्न नहुने होइन : प्रधानमन्त्री देउवाको यो भनाइ कति ठिक कति बेठिक ?

■ पुरुष शाक्य वंश

जनताको हेतको लागि आवश्यक परेमा कमा, “पूर्णविराम” जस्ता कुरापनि संशोधन गर्नु नहुने होइन भनी सार्वजनिक सभामा प्रधानमन्त्रीबाट १७ भाद्रमा बोल्नु भएको खबर नेपाल समाचारपत्रमा प्रकाशित भएको थियो । प्रधानमन्त्रीबाट उल्लेख गर्नु भएको कमा पूर्णविराम २०४७ को संविधानमा भएको त्यही हिन्दू संवैधानिक प्रजातन्त्रात्मक अधिराज्य वाक्यांशमा रहेको कमा, “पूर्णविराम” हुन् जसको कारणले नेपाल हिन्दू राज्य बन्न गयो । यो कमा र पूर्णविराम नभएको भए नेपाल धर्म स्वतन्त्र राष्ट्र हुने थियो । प्रधानमन्त्रीको मनशायमा कमा, “पूर्णविराम” हटाएर नेपाल धर्म स्वतन्त्र राष्ट्र बनाउने अभिप्राय पाइन्छ ।

जनकान्तिको लगतै पछि बन्दै गएको संविधानमा पनि पञ्चायतकालिन हिन्दू अधिराज्यलाई नै कायमराख्ने अभिप्राय देखिन आएको विरुद्धमा जुलुसले नगर परिकमा गरी भव्य सङ्केत आन्दोलन समेत गरेका थिए । गोरखापत्रको भनाई अनुसार (गैर हिन्दूहरूको ३२५ वटा विभिन्न सामाजिक सांस्कृतिक संघ संस्थाहरूको व्यानर सहित भएको विशाल जुलुसले नगर परिकमा गरेको उल्लेख गरेको पाइन्छ) । जनताको घोरविरोधका बावजुत पनि कांग्रेस, कम्यूनिष्ट र दरबारका प्रतिनिधि समिति संविधान आयोगले हिन्दू संवैधानिक राजतन्त्रात्मक अधिराज्य उल्लेखित संविधान निर्माण गरे ।

नेपालको इतिहासमा सर्वप्रथगम २०१९ सालको पञ्चायत संविधानमा हिन्दू अधिराज्य घोषणा गरियो । त्यही पञ्चायत संविधानको विरुद्धमा क्रान्तिगरेका कांग्रेस, कम्यूनिष्ट पुनः हिन्दू अधिराज्य नै कसरी र कुन आश्रयले स्वीकारे के यो आश्चर्यको विषय होइन ? कुनै आश्चर्यको विषय होइन । यसको खास तथ्य जान्न केही महान व्यक्तिहरूको उत्किलाई एक पटक संभौं । कार्ल मार्क्स भन्नु हुन्छ, “धर्म अफिम हो”, त्यस्तै माओत्सेतुड भन्नुहुन्छ, “हेरेक व्यक्तिको बीचमा विना अपवाद कुनै एक वर्गको छाप परेको हुन्छ” ।

धर्म र वर्ग छापको प्रभावले अफिम अथवा लागूपदार्थ सेवनले हेसहवासलै गुमाएको व्यक्ति जस्तै चालै नपाउनेर वर्गहितको महमा अशक्त अथवा उपादान स्वतःउब्जेको हुन्छ । यो एक प्रकरको दृष्टि देख हो । दृष्टि देखले सत्यलाई असत्य, असत्य नै सत्य देख्ने प्रक्रिया विकास हुन्छ । यसको प्रभाव भयावह हुन सक्छ । कारण यो व्यक्ति वा परिवार सम्म मात्र सिमित नभई यावत समाजका सदस्यहरूलाई नै दृष्टि देखले असर पार्न सक्छ । यो साधारण जनमानसले देख्ने र पत्तालगाउन सक्ने विषय नभई केवल महाफूल्प र महानन्ताहरूको दृष्टिमा अनुभूति हुने विषय हुन् ।

पुनः प्रजातन्त्र वहालि पछि सर्वप्रथम जनताबाट चुनेर प्रधानमन्त्री बन्नु भएका पिरिजा प्रसाद कोइरालाले विभिन्न ओहोदाहरूमा राजनीतिक नियुक्ति दिएको विरुद्धमा श्री गणेशमान सिंहले ब्राह्मणवाद भयो भनेर के उच्चारण गरेका थिए, त्यो अधिकांश ब्राह्मणको निमित्त असहय हुन गयो । गणेशमान को नेतृत्वमा जनकान्ति सफल भएको कारणले अब हुने प्रजातन्त्र सरकारमा प्रधानमन्त्री बन्ने गणेशमानको विकल्प अरु नेताहरू नभएको सर्वविदितै छ । तर सर्वमान्ने नेताको हैसियतले प्रधानमन्त्री जस्तो पद पनि आफैले ग्रहण नगरी आफैनै सहकर्मी साथी कृष्ण प्रसाद भट्टराईलाई सुमिप्यदिएर एक निस्वार्थी उच्च नेताको ज्वलन्त परिचय दिनु भयो । यस्तो असाधारण तथा त्यागी नेतालाई “नेवारको नेता भन्न सक्नु” नै दृष्टिदोष नेताहरू मात्रले अनुभूति गर्न सक्ने विषय होइन् केवल महान नेताहरूबाट मात्र अनुभूति हुने विषय हो । वहाँहरूमा विशेष त्रिकाल दर्शनीय अथवा भूत, भविष्य र वर्तमान तीनै काललाई देख्न सक्ने क्षमता समेत विद्यमान हुन्छ । यस्ता नेताहरू हाम्रो देशमा दुईजना छन् । उहाँहरू हुनहुन्छ विशेषवर प्रसाद कोइराला र गणेशमान सिंहले ब्राह्मणवाद भयो भनेर जुन सावधान गर्नु भएको थियो । त्यसको यथार्थतावारे कनक दीक्षितले “बाहुनले नै देश विगार्यो त ” भन्ने शीर्षकमा हिमाल पत्रिकाको ३१ भदौ अंक उहाँको लेखबाट १२ वर्ष पछि देशमा ब्राह्मणवाद भएको भन्ने गणेशमानको भनाइलाई प्रमाणित गर्यो । त्यस्तै गणेशमान

सिंहले जनकान्ति पछि आर्थिक क्रान्तिको नारा दिएको प्रति पनि नेताहरूले ध्यान दिएको भए आजको यो व्रशीत अवस्था देशले भोग्नु नपर्ने भाव विद्वजहरूबाट व्यक्त गरेको पाइन्छ । गणेशमान सिंह पछि विशेश्वर प्रसाद कोइराला लाई पनि नजिकबाट हेर्ने प्रयास गराई ।

“नेपाल हिन्दू राष्ट्र होइन । नेपाल हिन्दू राष्ट्र भन्नु धोका हो । नेपाल अवश्य पनि धर्म निरपेक्ष राष्ट्र हो । धर्म निरपेक्ष राष्ट्रमा मन्दिरमा जान नहुने तथा धार्मिक स्वतन्त्रता नहुने प्रश्न उठ्दैन । उत्त महत्वपूर्ण एवं सारगर्भित वाक्य स्व. श्री विशेश्वर प्रसार कोइरालाले जनमत संग्रह हुनु पूर्व २०३६ साल श्रावणमा काठमाडौँबाट प्रकाशित हुने अंग्रेजी साप्ताहिक “द विक्ली मिररले लिएको एक अन्तर्वाताको कम्मा बताउनु भएको थियो ।” महान नेताको यस सारगर्भित अन्तर्वाताको भाव विलाएर देशमा अर्थको अनर्थ हुन गएको परिप्रेक्षलाई ध्यानमा राखेर २०४९ सालमा पाक्षिक धारणी पत्रिकामा पुनः उजागर गराउने उद्देश्यले प्रकाशित गरेको थियो ।

Question :- You have been reported as being in favor of making Nepal a secular state. Won't this alarm Nepalese conservative element and make it difficult to convince the people that if you comeback to power you will indeed transform Pashupati Nath temple into a museum ?

Answer :- Nepal is not a Hindu state. To call it such is a fraud. Nepal definitely a secular state. In a secular state there is freedom of worship and hence the question of desecration of temples or place of worship does not arise.

प्रजातन्त्रको पुनः बहालिको १२ वर्षको लामो अवधि पश्चात पनि सकारात्मक गति लिन नसकी भन नकारात्मक बाटोमा दोहरियाई लगेको दुःखद अवस्थाको मुख्य औषधि संविधानमा राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक आदि कारणलाई संशोधन गर्नु पर्ने नेताहरूले औल्याए पनि महान नेता विशेश्वर प्रसाद कोइरालाले प्रष्ट शब्दमा “हिन्दू अधिराज्य” भन्नु धोका हो भनेको विषयमा ध्यान राखी त्यस “हिन्दू अधिराज्य” लाई संविधानबाट हटाउने दिशातिर नेताहरूको मनस्थिति हाल सम्म बोध भएको देखिदैन । नेताहरूबाट संविधान संशोधन चाहे अनुरूप संविधानमा राजनैतिक, आर्थिक, सामाजिक आदि विषयमा संशोधन गरेर

हिन्दू अधिराज्यलाई यथावत राखेमा विशेश्वरको भनाई अनुरूप के भन धोका नहोला ? यो आजको मुख्य प्रश्न हो ।

कुनै राज्य राम राज्य हुन सक्छ र त्यतिकै प्रभावकारी र गुणी शासन पनि हुन् सक्छ । त्यस राज्यमा राजा रामको स्वविवेकमा शासन गरिन्छ । यस अर्थमा त्यस राज्यमा प्रजातन्त्र शासन संभव हुदैन । किनकि प्रजातन्त्र जनताले जनताको निमित्त जनतालाई गर्ने शासन पढ्दाति हो । यहाँ स्वविवेकका कुनै स्थान हुदैन यस अर्थले यी दुई शासन एक आपसमा विपरीत छन् । तर पनि प्रजातन्त्रमा राजा र राम नअटाउने होइन् अवश्य अटाउछ । तर राजाको स्वविवेकमा शासन गर्न सक्दैन् । उस अर्थले प्रजातन्त्रमा राम राज्यको खास स्थान हुदैन् । जसरी प्रजातन्त्रमा हिन्दू धर्मको आदर्शमा चल्ने राम राज्य नअटाए जस्तै त्यही हिन्दू धर्म बोकेको हिन्दू अधिराज्य प्रजातन्त्र शासनमा अटाउन सक्ला ? त्यसमा पनि बहुधार्मिक देशमा तर यस देशको प्रजातान्त्रिक संविधानमा हिन्दू अधिराज्य रहन गएको छ । यो एक गहन विषय हो ।

संविधानमा प्रजातन्त्रको मुल मान्यताभन्दा हिन्दू अधिराज्यको भाव पनि गहन हुन गएको कारण संविधानबाट निसूत राज्यको अधिकांश ऐन कानुन र नियम मुलतः सदियौं देखि चलिआएको एकल हिन्दू संस्कारको मान्यतामा आधारित भएको पाइन्छ । यसै उपजको कारण प्रजातन्त्रको आदर्श र मान्यतामा अवरुद्ध हुन गएको साथै सामाजिक, सांस्कृतिक आधारमा आधारित नकारात्मक जाती प्रथा लैङ्गिक असमानता साथै भाषिक भेदभाव, आदिभाव यथावत कायमै भझरहेको बुद्धिजीवीहरूले व्यक्त गर्दै आएका छन् । यस अर्थले प्रजातन्त्र प्रगतिको बाटोमा हिन्दू अधिराज्य छेक्कार बन्नगएको छ ।

विशेश्वर र गणेशमानले व्यक्त गरेका महावाणीहरू प्रतिसमयमा खास ध्यान नदिएको कारणले आज देशमा व्यापकरूपमा फैलिएका भष्टाचार, नक्कली प्रमाण पत्र, बेरुजु नातावाद, कृपावाद तथा केही बेपारी ठेकेदार माफिया तस्करीहरू आदिको नकारात्मक क्रियाकलापको कारण आज साधारण जनताहरू पनि राणा परिवार जस्तै सम्पन्न भएको देख्नमा आएका छन् । एक दुई जना मात्र नभई सैयौंको संख्यामा छन्, देख्ने र सुन्नेमा यो ठूलो उपलब्धी लागे पनि यस सम्पूर्णताको पछाडि पहाडी भेगका कयौं बालबालिका चेलीबेटी युवाहरू विदेशिनु पर्ने बाध्यता लुकेका छन् । बालकहरू बालमजदुरका निमित्त बालिकाहरू

मजदुरको साथै यैन शोषणको शिकार बन्नु पर्ने बेथा बोकेका छन् भने चेलि वेटीहरूले वेश्यालयको शरण लिएका छन् । त्यस्तै देशका युवाहरू विदेशमा दर्बान लाहुरे भर्तिमा जानु पर्ने बाध्यता लुकेका छन् । यो लहडले होइन, दर्बान र लाहुरे पेशावाहेक यी नकारात्मक पेशाहरू प्रजातन्त्र पछिका दिनहरूमा ल्याएका दीनताको बाध्यता हुन् ।

देशमा गरीब रेखामुनीका ४२.५ प्रतिशत जनताहरू एक छाक खोले सम्म पनि मुखमा राख्नु धौं धौं परेको कारणले जङ्गली कन्दमुल र घासको आहारामा जीविका चलाई रहेका छन् भने त्यति नै कुपोषणको शिकार पनि बन्नु परेका छन् । यीनिहरूको निम्ती बाहै महिना अनिकाल छन् । यस्तो अन्यकारमय अवस्था बोकेका जनता माथि जनताको शासनको नाममा शासन गर्ने प्रजातान्त्रिक नेताहरूको त्यस जनता प्रति अलिकति पनि चासो नहुन विडम्बना मात्र नभई दृष्टिदोष हुन गएको होइन् र ? नेताहरूले यी दरिद्रताको चित्रण गरेर दाढी देशका जनता र सरकारप्रति करूणा जगाएर थुप्रै रकम बढुल्न हाम्रा सफल भएको साथै यी जनताको हितार्थ अरवौं रूपैयाको कृृण समेत प्राप्त भएको छापाहरूमा समय समयमा पढन् पाएका थियौं । तर त्यो धन न जनता सम्म पुर्यो न त्यस धनले दुखी जनताको विकास हुने, रोजगार पाउने कुनै योजना नै तयार गरेको पाइन्छ । दरिद्र सधैं दरिद्र नै छन् । यी दरिद्रता नै यो देशको निमित्त भिख मार्ने भाडो बनेको छ ।

महान नेता विशेश्वर प्रसाद कोइरालाले देशको योजना निर्माण गर्दा गरीब जनताको तस्वीर अगाडि राखेर गर्ने पथप्रदर्शन गर्नु भएको थियो । तर वहाँको सपना साकार गढ्दौं भन्ने नेताहरूले गरीवको तस्वीरको सद्वा कर्मचारी आ(आफनो हृदयमा राखी कार्य गरेको पाइन्छ । उदाहरणार्थ विना माग हतारहतार हाकिमहरूलाई आत्यधिक दोबर भन्दा बढी र सहायक मुनीका कर्मचारीहरूलाई न्यून प्रतिशत तलब बृद्धिगरी, राजिनामा गरेर गएका मन्त्रीमण्डल तलब बढाउनेमा नमूना बनेको छ । त्यस पछिको अर्थ भन्नीले एक लेकको माध्यमबाट तलब भार वेपत्ता बढेको, अनुमान भन्दा दुइ अरब बढेको, साथै अब आउने १५ वर्ष पछि तलब र पेन्सनका रकम बराबर हुने औल्यानु भयो ।

तलब बृद्धिबाट कुनै वर्गहरूको सम्पन्नहुनु धेरै राम्रो हो । तर ४२.५ गरीब रेखामुनीका जनताहरूको पेटमा लाति मारेर कुनै वर्गमात्र सम्पन्न बनाउनु राम्रो होइन्, घातक पनि हुन सक्छ । त्यस्तै अर्को नमूनाको रूपमा चीनिया प्रधानमन्त्री भुरोडजी केही महिना अगाडि

मात्र खुल्ला दिलल नेपाली जनताको उद्धार गर्न नेपाल आउनु भएको थियो । वहाँसंग दुखी दीन जनताको उद्धारार्थ कुनै योजना मार्गनुको सद्वा काठमाडौंमा कर्मचारीको निमित्त अस्पतालको माग गरेर नेताहरू कर्मचारी प्रति अगाध लगाव अथवा स्नेह भएको प्रमाणित गर्यो । राष्ट्रिय जीवनका हरेक फाँटहरूमा समानुपातिक आधारमा नेताहरूबाट जनताको उद्धार गरेको हुनु पर्द्ध न कि कुनै खास वर्गको मात्र । वर्ग लगावबाट प्रेरित भाव देखेर शाहेद निसिमिजुले नेपाल कुशासनको चक्रव्यूहमा फस्न सक्छ भन्नु भएको होला । त्यस्तै अमेरीकी विदेश मन्त्री कोलिन पावेलले यही शैली कायम रहेमा माओवादी जस्ता समस्या एक पटक मात्र होइन् बारम्बार जन्मिराल्ले छन् भन्नु भएको ।

प्रधानमन्त्री देउवाबाट बारम्बार म भन्नेमात्र होइन् कार्यले नै विशेश्वर प्रसाद कोइरालाको सपना साकार गर्द्धु भन्दै आएको देशवासीहरूको संभन्नामा ताजै छन् । विशेश्वर प्रसादले हिन्दु अधिराज्य भन्नु धोका हो भन्नु भएको प्रसंग र प्रधानमन्त्री देउवाले कमा, पूर्णविराम जस्ता कुरा पनि संशोधन गर्नु नहुने होइन भनी व्यक्त गर्नु भएको

अतुलनीय टिकित द आदमदायी सुविधाका साथ Jialing को पटम्परागत पावटको आठचर्यजिनक संगम । आजैदेखि Jialing

हाँकन द्युष्ट गर्नुहोस्थ द बाँकी अन्य बाइकहट्टभन्दा तपाइलाई धेटै अगाडि यसले पुस्याएको महम्मेस गर्नुहोस्थ ।

**Sugar Trading
Company P. Ltd.**

Jialing Complex, Basundhara, Ring Road
Kathmandu, Nepal

Tel : 353136, 355365, Fax : 977-1-355348,
E-mail : sujjan@mos.com.np
Tripureshwor Showroom, Tel : 249503

भाव एउटै भावमा आश्रय भएको पाइन्छ । यस अर्थले दुवैको संस्कार केही अंश समानहुन गएको सामुन्ते प्रकट भएको पाइन्छ । व्यक्तिको अन्तरकरणबाट व्यक्त गरेको भाव नै त्यस व्यक्तिको खास संस्कारको पक्षपन हो । विशेश्वर प्रसाद कोइरालाको व्यक्त गरेका भाव नै त्यस व्यक्तिको खास संस्कारको पक्षपन हो । विशेश्वर प्रसाद कोइरालाले अभिव्यत्त विचार प्रति नेताहरू सजग हुन नसकेका कारण प्रजातन्त्र पछि देशको इतिहासमा कहिले नघटेको दाजुले भाइ, भाइले दाजुलाई हत्या हुने वियोग देशवासीहरूले भोगिरहनु पर्यो । यो अन्त हुने लक्षण नै देखिएन, यो कस्तो विपद होला ? अनुमान पनि गर्न सक्दैन ।

यस्तो भयावह अवस्थाबाट मुक्तहुन दृष्टि दोपलाई अटाउदै आपसी कलहबाट मुक्तहुन ध्वंसात्मक गतिविधिलाई प्रश्य नदिन र समस्यामयी दलदलमा नफस्ने हो भने संविधान संशोधन गर्नु नितान्त आवश्यक पर्छ । जसमा हिन्दु अधिराज्यको मुख्यधारा अथवा प्रावधानलाई हटाउन अत्यन्त जरूरी छ । विशेश्वर प्रसादले औल्याएको मार्गहरूलाई अनुशारण गर्नु आवश्यक छ । यही नै पूर्ण शान्ति अमनचैन तथा उन्नतिको सही बाटो सिद्ध हुने छ ।

May all being be happy and well

*Think not of the faults of others,
of what they have done or not done.*

*Think rather of your own sins,
of the things you have done or not done.*

Pasupati Trading Co.

F.D. 46 Pitampura, New Delhi

व्यभिचार गदको विपाक कथा

उत्पलवर्ण थेरी

■ रीना तुलाधर

बुद्धको पालामा श्रावस्ती नगरको एक महाजनको घरमा एउटी अतिनै सुन्दरी पुत्रीको जन्म भएको थियो । अति नै रामी र सुन्दरी भएकीले तिनलाई उत्पलवर्णा नाउँ राखियो । उत्पलवर्णा तरुनी हुन्छे र पछि सारा जम्बूद्वीपमा रहेका महाराजाहरु तथा महाजनहरूले उनको सौन्दर्यको बारेमा सुनेर विवाहको लागि प्रस्ताव सन्देशहरु पठाउन थाले ।

उत्पलवर्णाका पिताले चिन्तना गरे कि “यति का ठूलाबडाहरु सबैको चित्त त बुझाउन सकिन्न । मेरी छोरी नदिएकोमा म माथि शत्रुभाव पनि राख्न सक्छन् । वरु छोरीलाई प्रव्रजित गर्नुपर्यो ।” यसरी सोची छोरीसँग “के प्रवजित हुन मन लाग्छ ?” भनेर सोधे । उत्पलवर्णाले अति खुशी भएर प्रव्रजित हुन राजी भइन् । महाजनले आफ्नी छोरीलाई भिक्षुणीहरूकहाँ लगेर प्रव्रजित गराए ।

उत्पलवर्णा थेरी भिक्षुणी बनेपछि ध्यान गर्दागदै सांसारिक तृप्ताबाट मुक्त भइन् । एकान्तमा वस्ते उद्देश्यले उत्पलवर्णा थेरी अन्धक भन्ने बनमा गएर एउटा कुटी बनाएर वस्तु थालिन् । एकदिन मिष्ठान्तको लागि उनी श्रावस्ती नगरमा गएकी थिइन् । उत्पलवर्णा थेरी गृहस्थी छँदा नन्द माणवक नामका एउटा केटो उनको रूपदेखि धेरै आशक्त भएको थियो । उत्पलवर्णा प्रव्रजित भएपछि पनि त्यो केटोले उत्पलवर्णालाई हाँसिल गर्ने मौका खोजीरहेको थियो । उत्पलवर्णा त्यसदिन श्रावस्तीमा गएको सुनेपछि त्यो केटो अन्धक बनमा गएर कुटीमा पसी उत्पलवर्णा थेरीको खाटमुनि लुकेर बस्यो । स्थविरनी भिक्षाटनबाट फर्किन् । कुटीमा गएर ढोका लगाइन् । त्यही मौकामा नन्द माणवक खाटमुनिबाट निस्केर स्थविरमाथि आक्रमण गरे । स्थविरनी ‘गुहार गुहार’ भनेर कराइन् । तर त्यस दुष्टले आफ्नो बल प्रयोग गरेर स्थविरनी लाई बलात्कार गरे ।

त्यस्ती पवित्र भईसकेकी उत्पलवर्णा थेरी माथि कुकर्म गरेको कारण नन्द माणवक त्यहाँबाट फर्केर आउँदा बाटोमै जमीन फाटेर त्यहीं पसेर गयो र मर्यो । त्यसपछि व्यभिचार गरेको विपाक भोग्न उनी अविची नरकमा उत्पन्न हुन गयो ।

साईं आश्रम बंगलोरमा बुद्ध जयन्ती सम्पन्न

■ भिक्षु बोधिज्ञान

“बुद्ध सरणं गच्छामि, धर्मं सरणं गच्छामि, संघं सरणं गच्छामि । साइ सरणं गच्छामि” को बोलमा गुञ्जायमान भड़ाखेको साईं आश्रमको ठूलो हलमा बुद्ध मूर्ति सहितको प्रोसेसन अगाडी बढ़छ ।

साइबाबा रहने आश्रमको बाहिरबाट शुरु भएको उक्त शोभा यात्रामा कमशः बाजागाजा सहितका द जना लामाहरु, त्यसपछि श्रद्धाकृत साथ शीरमा राखिएर लगेको बुद्धको मूर्ति, ४ जना भिक्षुहरु, त्यसपछि साईं बाबा, त्यसको पछाडि लाममा ५ जना वज्राचार्य गुरुज्यूहरु पंच बुद्धको भेषमा र पट्ठि-पछि विभिन्न देशका गण्यमान्य व्यक्तिहरु थिए । विस्तारै बढाइएको उक्त शोभा यात्रालाई स्वयम्भूको आकृतिमा तयार पारिराखेको ढोकाको बाहिर स्वागतार्थ उभिरहेका नेपाली पञ्चकन्याहरुले स्वागत गरिरहेका हुन्छन् ।

स्वयम्भू आकृतियुक्त प्रवेश ढोकाबाट प्रोसेसन मुख्य मञ्च तर्फ अगाडी बढ़छ । लामाहरु र भिक्षुहरु मञ्चको वाँयापटी र वज्राचार्य गुरुज्यूहरुलाई दायाँपटी, बुद्धको मूर्ति र पूजा सामाग्री सहित व्यवस्था गरिएको थियो र विछ्याइएको आसनमा बस्नेकार्य हुन्छ । साइबाबा खुइकिलो चढेर बुद्धमूर्तिको अगाडी प्रदीप पूजा गर्नुहुन्छ । साइबाबाले बुद्धको मूर्ति अगाडी प्रदीप पूजा गरीरहनुहुँदा आ-आफ्नो विधि अनुसार मंगल पाठ गर्ने कार्य हुन्छ । प्रदीप पूजा पछि साइ बाबा सधै आफ्नो आसनतर्फ लाग्नु हुन्छ । तत्पश्चात हारति कल्वरल ग्रुपले नेपाली संस्कृति भल्कने भ्याउरे नृत्य प्रस्तुत गरेर भक्तहरुको ध्यानाकृष्ट गर्ने हुन्छ । त्यसपछि साइ आश्रममा नित्य रूपमा गाइने भजन शुरु हुन्छ भक्तजनहरुलाई दर्शन दिन आफ्नो आसनबाट साइ बाबा उठी भक्तजनहरु तर्फ लाग्नुहुन्छ । श्रद्धालु भक्तजनहरुले गरेको अभिवादन नमस्कारलाई स्वीकारी आशीर्वाद प्रदान गरी साइबाबा पुनः मूल मञ्चको आसनतर्फ मैं फर्किनुहुन्छ । कार्यक्रमको लगतै सत्य साइ कलेजका विद्यार्थीहरुले उपस्थित सबैलाई प्रसाद वितरण गर्नेकार्य हुन्छ र

साइबाबा विस्तारै मूल मञ्चबाट आफ्नो आश्रमतिर लाग्नुहुन्छ ।

प्रसाद वितरण पछि उपस्थित भक्तजनहरु पर्किबद्ध भई बुद्ध जयन्तीको लागि काठमाडौंबाट पाल्नु भएका भिक्षुहरु, लामा तथा वज्राचार्य गुरुज्यूहरुबाट पनि आशीर्वाद लिन आउँछन् ।

बुद्ध जयन्तीकै दिन दिउँसो ३ बजेतिर साईं आश्रमको हलमा सार्वजनिक समारोहको आयोजना हुन्छ । केही समय भक्तजनहरुबाट भजन भइसकेपछि साईं आश्रममा आयोजित द औं बुद्धपूर्णिमा महोत्सवका अध्यक्ष रियोकोहिडाबाट स्वागत गर्नुहुँदै यसपालिको बुद्ध जयन्तीलाई भव्यरूपमा सफल पार्न नेपालको सत्यसाईं केन्द्रीय परिषद र नेपालीहरुको अपार सहभागिता प्रति आभार प्रकट गरिन्छ ।

त्यसपश्चात बटुक विद्यार्थीहरुबाट “बुद्ध सरणं गच्छामि, धर्मं सरणं गच्छामि, संघं सरणं गच्छामि” वाक्यबाट स्वस्तिवाचन शुरु हुन्छ । शुभकामना मन्त्रव्य दिने कममा श्रीलंकाका मन्त्रीले “नमो बुद्धाय” वाक्य उदधोषण गरी बुद्ध शिक्षाको उपादेयता वारे बोल्नै साईबाबाले गरिरहनु भएको सामाजिक कार्यहरुको प्रशंसा गर्नुहुन्छ ।

नेपालको तर्फबाट कृषि तथा सहकारी मन्त्री महेश आचार्यले आफ्नो मन्त्रव्यको कममा आजको हिंसा, हत्या, घातप्रतिघात तथा आतंकले ग्रसित विश्वलाई बुद्धका शान्ति सन्देश तथा शिक्षालाई आफ्नो जीवनमा उतार्नुपर्ने कुरा बताउनु हुन्छ ।

त्यसै सिस्टर नन्दिनीले जो व्यक्ति धर्मपूर्वक जीवन विताउँछ, त्यही व्यक्ति नै सुखसंग जीउन सक्छ र त्यस्तो धर्ममा पण्डितहरु रमाउँछन् भन्ने भगवान बुद्धको वाणीलाई अनुस्मरण गरी उहाँको उपदेशलाई जीवनमा उतार्नु पर्ने कुरामा जोड दिनुहुन्छ । सो सभामा ७६ वर्षीय साई बाबाले तेलगु भाषामा बुद्धको आर्य अष्टाङ्गिक मार्गको बारेमा प्रवचन दिनुहुन्छ । र प्रा. अनिल कुमारले

त्यसलाई अंग्रेजीमा अनुवाद गर्नुहुन्छ ।

बुद्ध जयन्ती एकदिन अगाडी (25 May) विहानको नित्य दर्शन तथा भजन पछि नजिकको अर्को सभा हलमा "Buddhism: A Way of Life" विषयमा बुद्ध गोष्ठी सम्पन्न भएको थियो । उक्त सभा गोष्ठीमा काहरूले 1)The Buddha's Doctrine- How did it appeal to the masses ? र । (2)The Buddhist creed- A Pragmatic Interpretation of life and living.....(3) Placing Lumbini at the centre of the world विषयमा बोल्नुभएको थियो ।

सोही दिन साँझ हारति कल्वरल ग्रुपले नेपालको परम्परागत नृत्य चर्या तथा लोक नृत्यहरु प्रस्तुत गरेका थिए । नेपालको लोक संस्कृति भक्तक्ने उक्त सांस्कृतिक कार्यक्रम पनि साइवावाले बडो अभिरुचिका साथ हेनुभइ कलाकारहरूलाई हौसला दिनु भएको थियो ।

बुद्धजयन्ती मनाउने सिलसिलामा आश्रम हल तथा मञ्च पुरै सजावट गरिराखेको जसको लागि डेढ लाख भा.रु. खर्च भयो भन्ने सुनिन्छ । हुन पनि हो त्यहाँको श्रुगार तथा सजावट भव्य थियो । बुद्धजयन्तीको कार्यक्रमलाई प्रत्यक्ष रूपमा देखाउन ठाउँठाउँमा टिभि सेट राखेर प्रसारण गरिराखेका थिए ।

बौद्ध परम्परा भएका मुलुकका सत्यसाई संगठनहरूले बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव मनाउदै आएका र सन् २००२ को बुद्ध पूर्णिमा महोत्सवका अधिकांश क्रियाकलाप गर्न भगवान गौतम बुद्धको जन्मभूमि नेपालको सत्यसाई केन्द्रीय परिषदलाई जिम्मेवारी दिए अनुरूप नेपालको तर्फबाट सम्पन्न गरिने पूजा पाठमा राष्ट्रिय प्रतिनिधित्व हुने गरी थेरवाद महायान र बज्रयान तीनै यानलाई समावेस गर्ने योजना अनुसार नेपाली थेरवादी भिक्षुहरूलाई आमन्त्रण गरी पठाएको पत्रको सम्बन्धमा अ.ने.भि. महासंघको का.का.स.को बैठकले नेपालको राष्ट्रिय गौरवलाई अक्षुण्ण राखी बंगलोरमा मनाउन लागेको २५४६ औ बुद्धपूर्णिमा लक्षित कार्यक्रम निर्विघ्न पूर्वक, शान्तिमय बातावरणमा भव्यताका साथ सम्पन्न गर्न सकोस भन्ने शुभकामना सहित उक्त कार्यक्रममा सहभागी हुने निर्णय पारित गरेको थियो । उक्त समारोहमा हुने अवस्थाको बारेमा भिक्षु महासंघको संघ मर्यादानुकूल

विनय नियमानुसार कार्यक्रम हुनुपर्ने सम्बन्धमा अ.ने.भि. महासंघ र सत्यसाई केन्द्रीय परिषद, नेपाल बीच ५ बुदे सहमति र समझदारी भएको थियो ।

बंगलोरमा भएको उक्त बुद्ध जयन्ती कार्यक्रममा अ.ने.भि. महासंघको तर्फबाट भिक्षु बोधिसेन महास्थविरको नेतृत्वमा, भिक्षुहरु धम्मसोभन, शीलभद्र, बोधिज्ञान, तपस्सीधम्म, निग्रोध, उदयभद्र र शोभन तथा श्रामणेर सुख र श्रामणेर कोण्डन्य गरी १० जना सहभागी भएका थिए । त्यस्तै लामाहरु १६ जना र बज्राचार्य संरक्षण गुठीबाट ४३ जना प्रतिनिधिहरु सामिल थिए । त्यस कार्यक्रममा सहभागी हुन थेरै नेपालीहरु बंगलोर पुगेको देखियो । आश्रमको वरिपरि विहान देखि रातीसम्म पनि नेपाली पहिर नमा आ-आफैनै मातृभाषा बोलेर हिङ्डुल गरिराखेका तथा कार्यक्रममा सरिक भइराखेका देखिन्दै । शान्तिनायक भगवान बुद्धको जीवनमा त्रिसंयोग परेको वैशाख पूर्णिमाको बंगलोरको कार्यक्रममा विभिन्न क्षेत्रबाट करीब २५०० नेपालीहरु सहभागी भएको अनुमान गरिएको छ । कार्यक्रममा जाने सहमति भए अनुसार आतेजाते, वसाइ

Wishing you all the best

FOOD JUNCTION

LCBC House, Hospital Road,

Maharajgunj

P.O. Box : 14257,

Kathmandu, Nepal.

Tel : 415447, Fax : +97-1-422480,

E-mail : lcbc@wlink.com.np

Remember us for :

Newari Khana, Nepali Khana, Sizzler Mall, Pizza, Burger, Main Course & Breakfast

Home Packing System
available here
in reasonable price.

तथा खानपिनमा कुनै समस्या नपरोस भन्ने हेतुले विशेष चासो देखाइ बंगलोरमा भिक्षुहरुलाई चतुप्रत्यय सेवा तथा आवश्यक अन्य सेवा साइराम स्वयंसेवकहरु शंकर प्रसाद प्रधान र गोकुल पौडेलले पनि आफ्नो दत्तचित्तका साथ कर्तव्य निभाएका थिए । सत्यसाई केन्द्रीय परिषदका अध्यक्ष अमरवहादुर कार्की, कार्यक्रमका संयोजक विधान आचार्य तथा नेपाली स्वयंसेवकहरुको साथै सबैको अथक परिश्रम स्वरूप बंगलोर साइ आश्रममा आयोजित आठौं बुद्धपूर्णिमा महोत्सव भव्यरूपमा सम्पन्न भएको स्वीकार्ने पर्छ ।

बंगलोर पुगेको भोलिपल्टदेखि नै विहान को कार्यक्रममा सहभागिताको लागि आमन्त्रण गरी हलको छेउमा भिक्ष, लामा र बज्ञाचार्य गुरुज्यूहरुलाई बस्नको लागि छुट्टै आसन व्यवस्था गरिएको थियो । हामीले त्यहाँ बसेर साईबाबा प्रति भक्तजनहरुको श्रद्धा भक्ति, विश्वास तथा त्यहाँको शान्त वातावरण अवलोकन तथा अध्ययन गर्ने अवसर पाएका थियौं । साई भक्तजनहरु एकापसमा ‘साइराम’ सम्बोधन गरी बोलाउँछन् ।

बंगलोर पुगेपछि फुर्सतको समयमा केही ठाउँमा भ्रमण गर्न आयोजकहरुले व्यवस्था मिलाएका थिए । शिव मन्दिर, कृष्णमन्दिर तथा दक्षिण भारतमा एउटै बुद्ध विहारको रूपमा स्थापित महाबोधि सोसाइटी विहारमा गएर अवलोकन भ्रमण गरेका थियौं । 22 may मा साइबाबाको जन्मस्थल रहेको पुत्तपर्टि (Puttapurthy) मा गयौं । भिक्षु र लामाहरुको लागि एउटा बस र बज्ञाचार्य गुरुज्यूहरुको लागि एउटा बसको व्यवस्था गर्न लगाइ पुत्तपट्टिको प्रवचन दिने हल, आश्रम, म्युजियम र चेतन्य ज्योतिमा अवलोकन भ्रमणको लागि साइबाबा स्वयमले फोन गरी व्यवस्था गर्न लगाउनु भएको थियो । बंगलोरको बृन्दावनबाट बसबाट करीब ३ घण्टा को यात्रामा पुगिने पुत्तपट्टिमा साइबाबाले मुटुको अस्पताल विमानस्थल, संगीत विद्यालय, खेलकुद मैदान तथा उच्च शिक्षा अध्ययन गर्ने विद्यालयहरु स्थापना गर्नु भएको छ । साथै वहाँले गाउँ गाउँमा खानेपानीको आपूर्ति व्यवस्था पनि गरिदिनु भएको छ । त्यस्तै बंगलोरमा स्थापित Sri Sathy Sai Institute of Higher Medical Sciences पनि हेर्ने मौका पायौं । मुटु तथा स्नायु सम्बन्धी निशुल्क उपचार हुने उक्त हस्पिटल पूरै आधुनिक प्रविधिले युक्त

सफा र चहकिलो तथा मन्दिर आकारको थियो । बुद्ध जयन्तीका लागि आमन्त्रित नेपाली पाहुनाहरुलाई उक्त हस्पिटलमा विशेष प्राथमिकताका साथ स्वास्थ्य परिक्षण व्यवस्था भएको थियो ।

साई आश्रमको दैनिक कार्यक्रम अन्तर्गत विहान ७ बजेदेखि करीब आधा घण्टा जति साई बाबा आश्रमबाट निस्की हलको चारौरित घुमी भक्तजनहरुलाई दर्शन दिनुहुन्छ । दर्शन दिने क्रममा साई बाबाले भक्तजनहरुलाई ‘विभूति’ दिने, भक्तजनहरुले आ-आफ्नो समस्या प्रश्नहरु पत्रमा लेखेर चढाएकोलाई ग्रहण गरी आशीर्वाद दिई दर्शन दिएर जानुहुन्छ । कुनै कुनै दिन उहाँ मञ्चको आसनमा गई भजन सुन्दै आरती दिन जानुहुन्यो । दर्शन दिन आउने बेलामा श्रद्धाले भक्तजनहरु उहाँ जहाँ-जहाँ लाग्नुहुन्छ त्यतैतर मुख फर्काएर स्वतः स्फूर्त रूपमा निस्किएको श्रद्धा भाव भक्तिपूर्वक शान्तदन्त भएर उहाँलाई हेरिर खेका हुन्छन् । सेतो पहिरनमा आउने भक्तजनहरुलाई प्रवेशको क्रममा दुइ तीन ठाउँमा सुरक्षा जाँच हुने गर्दै र भित्र हलमा व्यागहरु लग्न नदिने व्यवस्था गरिएको छ ।

त्यस्तै दिउँसो ३ बजे पनि साई बाबाको प्रवचन कार्यक्रम हुने गर्दै । विहान र दिउँसो हुने साई बाबाको दर्शन तथा प्रवचन कार्यक्रममा भक्तजनहरुको उल्लेख उपास्थिति देखिन्छ । आश्रमको हल भरिभराउ हुने गर्दै । हलमा दर्शनको कार्यक्रम सिद्धिएपछि गोकुलमा गएर कुपन किनेर नास्ता खाने व्यवस्था गरिराखेका हुन्छन् ।

साई बाबा गर्मीको ३ महिना जति बंगलोरको बृन्दावनमा रहनु हुन्छ भने ९ महिना आफ्नो जन्म स्थान रहेको पुत्तपर्टिमा रही बंगलोरमा जस्तै नियमित कार्यक्रम चलाउनु हुन्छ । पुत्तपर्टिको दर्शन तथा प्रवचन हल बंगलोरको हल भन्दा ठूलो छ ।

कसैले कुनै ठाउँमा कुनै कार्यक्रममा आफ्नो सहभागिताको लागि आमन्त्रण गरिएको छ भने हरबखत आफ्नो व्यवहारमा सदैव होस राखी आफूहरु त्यस कार्यक्रमा कसरी प्रस्तुत हुने भनी विचार गरी त्यस ठाउँमा भएको कार्यक्रमको तरिका र त्यस क्षेत्रका व्यक्तिहरुको चालचलन र व्यवहार गरिने तरिका अध्ययन गरी आफूबाट निभाउनु पर्ने भूमिका के हुन सक्छ भनी विचार गरी अर्काको आदर्श तथा सभ्य व्यवहारलाई नमूना लिइ अगाडी बढन सक्नु पर्छ ।

बोधिवृक्ष मुनि चारधाम

-महेन्द्र रत्न शाक्य (सिन्धाहिटी, ललितपुर)

बोधिवृक्ष मुनि चार धाम कहाँ छ ? भनी सोद्धा अन्यत्र कहिं छैन पाटनको सुमंगल विहारमा मात्र छ भन्न करै लाग्छ । आजकाल केही नेपाली बौद्धहरूले लुम्बिनी, बुद्धगया, सारनाथ र कुशीनगरलाई बौद्ध चार धाम भन्ने गरेको छ । 'धाम' को अर्थ पवित्र स्थान, पुण्य भूमि हो । तर बौद्ध साहित्यमा 'धाम' शब्द प्रयोग गरिएको देखिदैन । यी चार स्थानलाई 'संवेजनीय-दर्शनीय स्थान' भनी उल्लेख गरिएका छन् । दीघनिकायको महापरिनिर्वाण सूत्र, अंगुत्तर निकायको संवेजनीय सूत्रहरूमा भगवान बुद्धले आनन्दलाई, भिक्षुहरूलाई यसरी बताउनु भएको छ-

"आनन्द ! श्रद्धालु कुलपुत्रहरूको निमित्त चार दर्शनीय, संवेजनीय (वैराग्यप्रद)

स्थानहरू छन् । कुन कुन चार ? जहाँ तथागतको जन्म भयो । जहाँ तथागतले अनुत्तर सम्यक् सम्बुद्धत्व प्राप्त गर्नु भयो यहाँ तथागतले अनुत्तर धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नु भयो यहाँ तथागत अनुपादिशेष निर्वाण धातुमा परिनिर्वाण हुनुभयो भनी श्रद्धालु कुलपुत्रहरूको निमित्त दर्शनीय संवेजनीय स्थान हुनेछ । आनन्द ! जो कोहीले यी चेतिय चारिका गरी प्रसन्न चित्तले मृत्यु भएमा तिनीहरू सबै मृत्यु पश्चात् सुगति स्वर्गलोकमा उत्पन्न हुनेछन् ।"

वैशाख पूर्णिमाको दिन तथागत जन्म भएको स्थान 'लुम्बिनी', वैशाख पूर्णिमाकै दिन तथागतले बुद्धत्व प्राप्त गर्नु भएको स्थान 'बुद्धगया', आषाढ पूर्णिमाको दिन तथागतले अनुत्तर धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नु भएको स्थान 'सारनाथ' त्यसरी नै वैशाख पूर्णिमाकै दिन तथागत महापरिनिर्वाण हुनु भएको स्थान 'कुशीनगर'-यी चार स्थान नै दर्शनीय, संवेगनीय स्थान हुन् ।

अब पाठकको मनमा जिज्ञासा उत्पन्न हुनसक्छ कि ती चार संवेजनीय स्थलहरूको अवलोकन दर्शन गरी मानिसहरू कसरी सुगति तर्फ उन्मुख हुन्छन् ? के ती

ठाउँमा भ्रमण गर्ने सबै यात्रुहरू सुगतिगामी हुन्छन् त ? यी जिज्ञासा समाधानको निमित्त महापरिनिर्वाण सूत्रको अर्थकथा र टीका ग्रन्थहरूमा यसरी स्पष्ट गरिएका छन्-

यी चार संवेजनीय स्थानमा केवल धुम्ने मात्र उद्देश्यले हिँड्ने होइन परन्तु सार्थक भावले दर्शन गर्न जानु पर्दछ । त्यहाँ पूजा गर्नको निमित्त जानु पर्दछ (चेतिय पूजनत्वं चेतिय चारिका) त्यहाँ चेतियमा सफा सुरधर गर्ने, आसन धुने, बोधिवृक्षमा पानीले सिचित गर्ने आदि कार्यहरू गर्नुपर्दछ । यी कार्यहरूलाई चेतियज्ञाण ब्रत भनिन्छ । विनय पिटकको चूलवग्गमा भिक्षुहरूले गर्नु पर्ने १४ वटा ब्रतहरूको बारे वर्णन गरिएको छ । यसरी ब्रतसम्पन्न व्यक्तिमा बुद्धादि तीन कुरामा (बुद्ध धर्म संघम) श्रद्धा हुनुपर्दछ

। आस्था हुनुपर्दछ । प्रसन्न चित्त हुनुपर्दछ । केवल कर्मफलमा विश्वास गर्ने श्रद्धाले मात्र पुग्दैन । त्यो व्यक्तिमा 'श्रद्धा सम्पदा' नै हुनुपर्दछ । श्रद्धा सम्पदाको अर्थ के होत ?

एक पटक भगवानले अनाथपिण्डक महाजनलाई भन्नु भयो- "हे गृहपति । श्रद्धा सम्पदा भनेको यहाँ आर्य श्रावक श्रद्धालु हुन्छ र तथागतको बोधीमा यस्तो श्रद्धा राख्छ- 'उहाँ भगवान् अरहत, सम्यक् सम्बुद्ध, विद्या र चरणले सम्पन्न, सुगत, लोकविद, अनुत्तर पुरुषदम्य सारथी, देवमनुस्यहरूको शास्ता, बुद्ध, भगवान हुनुहुन्छ ।' यसैलाई नै 'श्रद्धा सम्पदा' भनिन्छ ।

लुम्बिनी, बुद्धगया, सारनाथ र कुशीनगर दर्शन गर्न जाने व्यक्ति यही बुद्ध गुणारम्मण कुशल चेतना द्वारा नै मृत्यु पछि सुगतिमा उत्पन्न हुन्छ । (सगो पतित्वाहिस्सन्ति येव बुद्ध गुणारम्मणाय कुसल चेतनाय सग्ग संवत्तनिय भावतो) । बुद्धको गुण यति महान छ कि माथि वर्णन गरिए भै चेतियज्ञ ब्रत आदिले सम्पन्न नभएतापनि 'फलानो विहारमा चैत्य दर्शन गर्न जान्छ' भनी गएको व्यक्ति पनि त्यहाँ दर्शन गर्न नयाउँदै विचैमा मृत्यु भएता

पनि उनी बुद्ध गुणमा प्रश्नन् चित्त भै मृत्यु भएमा उसको गति रामो हुनेछ भनी बताइएको छ ।

अंगुत्तर निकायको अनुत्तरिय सूत्रमा बुद्धले भन्नु भएको छ—

“भिक्षुहरु ! मानिसहरु हाथीरत्न..... अश्वरत्न..... मणिरत्न हेर्नको निम्ति जान्छन् । कुनै सानो ठुलो चीज हेर्नको निम्ती जान्छन् । अथवा कुनै मिथ्यादृष्टि, मिथ्याचारी श्रमण ब्राह्मणलाई दर्शन गर्न जान्छन् । यो पनि एक प्रकारको दर्शन नै हो । किन्तु भिक्षुहरु ! यस प्रकारको दर्शन हीन छ, ग्राम्य छ, पृथगजनलाई मात्र योग्य छ, न निर्वेदको निम्ति हो, न वैराग्यको निम्ति हो, न निरोधको निम्ति हो, न उपशमको निम्ति हो, न ज्ञानको निम्ति, न सम्बोधिको निम्ति, न त निर्वाणकै निम्ति हो । भिक्षुहरु, जुन व्यक्ति श्रद्धापूर्वक, प्रेमपूर्वक, अनन्य मनले, प्रश्नन् चित्तले तथागतलाई वा तथागतको श्रावकलाई दर्शन गर्न जान्छ, यही नै दर्शनमा श्रेष्ठतम दर्शन हो र यही नै प्राणीहरुको विशुद्धिको निम्ति शोक सन्ताप उपशमन गर्नको निम्ति, दुःख दौर्मनस्य अन्त गर्नको निम्ति, ज्ञान प्राप्तिको निम्ति, तथा निर्वाण साक्षात्कार गर्नको निम्ति हुनेछ । भिक्षुहरु, यसैलाई दस्सनानुत्तरिय भनिन्छ ।

यसैले तथागतको जीवन कालमा जहाँ-जहाँ उहाँ बस्नु हुन्छ, त्यहाँ-त्यहाँ टाढा-टाढा देखि उपासक, उपसिका, भिक्षु भिक्षुणीहरु, उच्च श्रेणीका, महान भिक्षुहरु पनि तथागतलाई दर्शन गर्न आउँथे । यसले गर्दा तथागतको छायाँ भै पछि पछि लाग्ने सेवक भिक्षु आनन्दलाई पनि ती महान भिक्षुहरुको सत्संगत प्राप्त हुन्यो । तथागतको महापरिनिर्वाण पछि तथागत सहित त्यस्ता महानुभावप्राप्त भिक्षुहरुको समेत दर्शन गर्न नपाउने भयो भनी दुःख मानी रहेको आनन्दलाई भगवानले यी चार संवेजनीय स्थानहरु नै दर्शनीय स्थान हुन् वैराग्यप्रद स्थान हुन् भनी आज्ञा गर्नुभएको थियो ।

तथागतको महापरिनिर्वाण पछि यी स्थानहरुमा समय समयमा चैत्य, विहार, मन्दिर बनाई बुद्धको प्रतिमा प्रतिस्थापित गरे । देश विदेशबाट पर्यटकहरु तीर्थयात्रीहरु

आउन थाले । समाट अशोकले यी स्थानहरुको दर्शन गरी अशोक स्तम्भ खडा गरे । फाहियान, व्येनसाड जस्ता चिनीया यात्रीहरुले यी स्थानहरु दर्शन गरी आफ्नो यात्रा विवरणमा यसको बारे ऐतिहासिक वर्णन लेखिए । यी स्थानहरुको सम्भन्नामा संसारका विभिन्न मुलुकहरुमा यसको प्रतिकृति स्वरूप चैत्य, मन्दिर तथा बुद्ध प्रतिमाहरु स्थापना गर्न थाले ता कि त्यहाँ पुग्न नसक्ने व्यक्तिहरुले पनि त्यसको प्रतिकृति दर्शन गरी आ-आफ्नो चित्तलाई प्रश्नन् गर्न सकोस् । नेपालमा ईसाको बाह्नौं शताब्दी तिरै कर्णाली प्रदेशमा बुद्धगया मन्दिरको प्रतिकृति स्वरूप सुर्खेतमा काँके विहारको निर्माण भएको अनुमान गरिएको छ । पाटनको महाबुद्ध मन्दिर पनि बुद्धगयाकै स्मारकको प्रतिकृति हो । पाटन कै एक दानपतिले बुद्ध गयाको श्री चरण पादुका पौमा चित्र बनाई प्रत्येक वर्ष पंचाष्टमीका दिन पंचदान दिने गुठी चलाएको थियो । नेपालका विभिन्न विहारहरुमा कहिं कहिं मूर्ति, कहिं चैत्य र मन्दिरहरु चार संवेजनीय स्थानको प्रतिकृति स्वरूप बनाउने क्रम वर्तमान अवस्थामा पनि चालु नै छन् । यसै क्रममा कीर्तिपुरको श्रीकीर्ति विहारमा पनि आर्कषक स्मारकहरु बनाइएका छन् ।

लिलितपुरको श्री सुमंगल विहारमा विशाल बोधिवृक्ष छ । बुद्धगयाको बोधिवृक्ष मुनि सिद्धार्थले बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभयो । बुद्धत्व प्राप्ति पछि दोश्रो सप्ताहमा बुद्धले बोधिवृक्षलाई एकहप्ता सम्म हेरिरहनु भै नैत्रद्वारा पूजा गर्नुभयो, कृतज्ञता व्यक्त गर्नु भयो । समयको अन्तरालमा बुद्धशासन विरोधीहरुले बोसिवृक्षलाई कोत विगार्ने उखान जलाउने प्रयत्न गरियो । तर जिति विगारे पनि पछि यसलाई राम्री संरक्षण गरिएकोले पुनः पलाएर आयो । सायद भविष्यमा बोधिवृक्षपति आउने यस्ता आपत्तिविपत्तिलाई पनि ध्यानमा राखी समाट अशोककी छोरी भिक्षुणी संघमित्राले बोधिवृक्षको हाँगा श्रीलंका लगी रोप्न लगेकी हुनसक्छ । ऐतिहासिक बुद्ध मूर्ति बन्नु

अगाडी बुद्धको पाद चिन्ह चरण पादुका बनाइयो । बुद्धले परिभोग गरेका वस्तु , बुद्धको अस्थिधातु आदि राखी चैत्य स्तूप बनाइयो । वोधिवृक्षको आकार पनि चित्रमा कोरिए, यसरी नै पाषाणमा कुर्दिए । देश विदेशमा वोधिवृक्षको हाँगा लगी रोपिए । यसै क्रममा श्री सुमंगल विहारको वोधिवृक्ष पनि बुद्धगयावाटै ल्याई रोपिएको हो ।

भिक्षु सुदर्शन महास्थविराले वि.सं. २०२२ साल कार्तिक २ गते बुद्धगयावाट वोधिवृक्षको सानो विरुवा सुमंगल विहारमा ल्याउनु भएको थियो । आज यो वोधिवृक्ष ठूलो भै शोभायमान भएको छ । यो वृक्षको जरा फैलिन नदिन सुमंगल बौद्ध संघका तत्कालीन अध्यक्ष दि. वहादुर शाक्य र दि. अनागारिका मुदिताले वरिपरी पर्खाल लगाएका थिए । पछि यो वृक्षको जरा वृद्धि भै पर्खाल भत्किन लागे । सुमंगल विहार पुनः निर्माण को क्रममा यो वोधिवृक्षको वरीपरी ढलान गरी पुनः पर्खाल लगाइयो । यो पुन निर्माण सम्पन्न भएको दिन २०५५ साल कार्तिक १३ गते वोधिवृक्षको उत्तर तर्फ सुमंगल बौद्ध संघले एउटा शिलापत्र पनि राखेको छ । सुमंगल बौद्ध संघका उपाध्यक्ष भीम शाक्यले यो वोधिवृक्ष पर्खाल पुनः निर्माण कार्यमा सक्रिय सहयोग गर्नु भएको थियो । यही पर्खालमा चारै तर्फ चार दर्शनीय स्थानको प्रतीक स्वरूप सिद्धार्थको जन्म भएको प्रतिमा बुद्धत्व प्राप्त गनु भएको, धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नु भएको र बुद्धको महापरिनिर्वाणको प्रतिमाहरू प्रतिष्ठापित गरिएका छन् । यसरी वोधिवृक्ष मुनि चार संवेजनीय स्थानको प्रतिकृति सुमंगल विहारमा राखिएकोले यसको गरिमा भन वृद्धि हुन गएको छ ।

यहाँ सर्वप्रथम वोधिवृक्ष मुनि पूर्वतर्फ २०५५ शाल वैशाख कृष्ण दुतियाका दिन ललितपुर ओकुबहालका दि. बाबु काजी शाक्यको नाममा उहाँकी पत्नी देवमाया शाक्य, छोरीहरू हेराशोभा शाक्य, इन्दिरा, शोभा, लक्ष्मी,

आगाम्दि भूमि

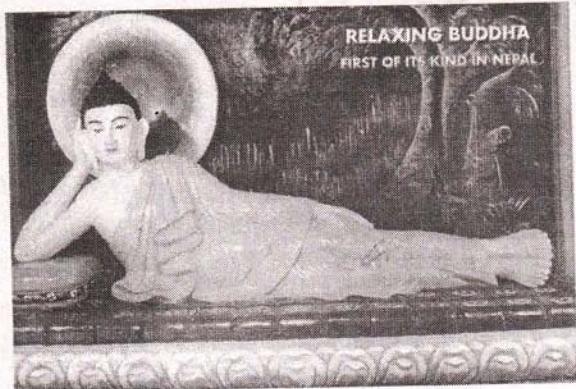
रत्न शाक्य र बुहारीहरू हेरादेवी शाक्य, सुमना शाक्य, नातिहरु मौसम, राजेन्द्र, रविन्द्र, सुनिता, सुष्मा, उदेन र कुशल सपरिवारले २० "को ढलौटको बुद्ध मूर्ति स्थापना गरेका हुन् । राजु शाक्य आफैले बनाएको भूस्पर्श मुद्राको यो मूर्तिमा सुनले मुखलेपन गरिएको छ । त्यस पछि उत्तर तर्फ २०५७ भाद्र २८ गते लुखुसीका स्व. बुद्धिलाल महर्जनको नाममा उहाँको पत्नी तुयुमहर्जन छोराहरू आलुकाजि महर्जन, आशाराम महर्जन, छोरीहरू तेजमाया, सरस्वती र पुनमाया महर्जन, बुहारीहरू न्हुक्षेमाया र नानीमाया महर्जन परिवारले १८ को"तामाको सिद्धार्थको मूर्ति स्थापना गरेका छन् । आलुकाजि महर्जन आफैले बनाएको उक्त मूर्ति जापानीज स्टाइलको छ । मूर्तिमा वस्त्र बाहेक अन्यत्र सुनको मोलम्बा लगाएको छ । यसरी नै पश्चिमतर्फ २०५८ जेठ पूर्णिमाको दिन बुद्धको महापारिनिर्वाण मूर्ति स्थापना गरिएको छ । १८" लम्बाइ भएको तामाको सुन मोलम्बा गरिएको उक्त मूर्ति लुखुसी निवासी दिवंगत पिता काजी महर्जन, माता ज्ञानीमाया महर्जन र छोरी विष्णु देवी महर्जन हरुको सुगति कामना गरी सानुकाजि महर्जन, श्रीमती चम्पा महर्जन र छोरी चन्द्रदेवी महर्जन परिवारले स्थापना गर्नु भएको हो । त्यस पछि २०५८ माघ ३ गते दक्षिण तर्फ पंचभद्रवर्गीय सहित धर्मचक्र मुद्रा शाक्यमुनि बुद्धको ढलौटको मूर्ति स्थापना गरियो । यो मूर्ति ललितपुर वनबहालका माता हर्षमाया बज्राचार्य र दि. पिता न्हुक्षेबहादुर बज्राचार्यको निर्वाण कामना गरी छोराहरू दिलबहादुर बज्राचार्य, योगबहादुर बज्राचार्य, मदन बहादुर बज्राचार्य, छोरीहरू डा. केशरी बज्राचार्य, ज्ञानी बज्राचार्य र ज्ञाणवती अनागारिका सपरिवारले राज्ञ भएको हो सिंहासन र एउटा वृक्ष सहित १४" को यो मूर्ति रंगाउने काम ओकुबहालका भीम शाक्यले गर्नुभएको हो । यसरी वोधिवृक्ष मुनि चार दर्शनीय स्थानको संस्मरण स्वरूप बुद्ध प्रतिमाहरू दर्शन गर्ने सुअवसर श्री सुमंगल विहार लुखुसीमा छ । अन्तमा-

वन्दामि चेतियं सब्वं सब्वं ठाने सुपतिष्ठितं ।

सारीरिक धातु महावोधिं बुद्ध रूपं सकलं सदा ॥

सबै स्थानमा सुप्रतिष्ठित सबै चैत्यहरू, चेतियहरू, बुद्धको शारीरिक धातु, महावोधिवृक्ष, बुद्ध रूप (बुद्धको चित्र, मूर्ति आकार) सबैलाई सधै वन्दना गर्दछु ।

आनन्द बुद्धप्रतिमा

(गत अंकको वाहिरी कभरमा मुद्रित फोटो)

नेपालका विभिन्न स्थानमा रहेका बुद्धमूर्तिहरु मध्ये पाटन हौगलबहालमा रहेको बुद्धप्रतिमा अरु भन्दा नितान्त फरक छ। यस्तो मुद्राको बुद्धप्रतिमा नेपालकै एक मात्र पहिलो भएको र जसको निर्माण नेपालको पहिलो पाउरोटी उत्पादक दि. कृष्णबहादुर राजकर्णिकारले वि.सं. २०१० मा गराएका हुन्।

कृष्णबहादुर राजकर्णिकारका सुपुत्र तथा साहित्यकार घनश्याम राजकर्णिकारका अनुसार हौगलबहालको पुरानो वास्तविक नाम हस्तिनागल महाविहार हो। सानो चिटिक्क परेको यो वहाल सफा र सुगंधर बहालभित्र पसेपछि अगाडि एउटा कलात्मक सुन्दर प्राचीन घर दोखापर्दछ जहाँ राजा जयस्थिति मल्लको पालामा मिठाइरोटी बनाउने लाई राजकर्णिकार हरुलाई यही वहाल वरिपरि जग्गा जिमिन दिई बसोबास गराइयो। आफ्नो पुरुयौली थलो भएकोले सोही कलात्मक भवनलाई राजकर्णिकारहरुले आफ्नो कुल घर मानेका अधावधि यसै बहाल वरिपरि राजकर्णिकारहरुको ठूलो बस्ती रहेको छ।

राजकर्णिकारहरुको कुल घरको देवेपट्टि जोडिएका घरमा "आनन्द बुद्ध मन्दिर" अंकित साईनबोर्ड र त्यहीं रहेको एउटा सानो ढुङ्गे भर्याड उक्लरे माथिल्लो तलामा पुगेपछि ठूलो सफा बैठक कोठाको एकातिर छेउमा बुद्धमूर्ति सिंहासनमा पल्टेर दायाँ हातले टाउकोमा अडेस लगाई आराम गरिरहेको देखिन्छ।

एकान्तस्थलमा यस्ता ऐतिहासिक मूर्ति र चैत्यहरु

निर्माणको प्रसंगमा "मेरा पिताजीले आफ्ना स्वजातीय बन्धुहरुबाट यथायोग्य चन्दा संकलन गरी नपुग सबै आफ्नै साधन र स्रोतबाट यो मन्दिर-घर निर्माण गरी यहाँ सुन्दर बुद्धमूर्ति, चैत्य र धर्मघातुको निर्माण तथा स्थापना गर्नु भएको हो" भनी घनश्याम राजकर्णिकार स्पष्ट गर्नुहुन्छ।

उक्त पुर्खेउली निधि संरक्षण संवर्द्धन गर्ने तीन पटक सम्म जीर्णद्वारा गरिसकेका छन्।

(श्रोत: "पाटनमा नेपालको एकमात्र बुद्धमूर्ति" २०५८ वैशाख १८ गते शुक्रवारको नेपाल समाचार पत्र)

शास्ताया लँ

■ बुद्धरत्न शाक्य, क

धायेम्बाल दः यः पुता !

नुगः मछिका छपिसं पिता !

त्वतेधुन थन जिं नाता,

वनेधुन लँ ल्यया शास्ताया |

धायेम्बाल दः यः पुताः !

बिरहं जायेका छपिसं माता !

त्वतेधुन गृहस्थया सता,

न्ह्यज्याय धुन लँ जुया शास्ताया |

ल्वःमंकाब्यु दः आय् पासा !

त्वत्येधुन थन जग भ्राता !

श्रद्धावंसा ब्यु जित छता,

पात्र ज्वना वयागु शास्ताया |

भिक्षुया मदु सुं नाता !

तथागतप्रति छगूजक आरथा !

थ्वहे निश्चर्यं वयाः फुक्क त्वता,

लिमज्यायेगु लँ जुया शास्ताया |

वा वै फय् वैगु थन सत्यता !

न्ह्यागु दुःखवसां असह्यता !

ल्याचाः मतयेगु भवितबिता,

मत्वत्येगु लँ जुया शास्ताया |

जुइ, जिमित लुमकेगु थन,

बुयाः वैगु श्रद्धाया मन,

म्वना च्वनि श्रमनया तन,

शास्तां बियावंगु शान्त जीवन !

STUPAS AND CHAITYAS :

The Traditional Buddhist Architecture in Nepal - 2

■ Milan Shakya

(Continued from last issue.....)

Finding of Sacred Stupa in Nepal

Dr. Hoey, who also identified the Devadaha, ancient state of Buddha's time in the Baghauratappa of western Nepal at present, rediscovered the stupa of Ramagrama just a century ago. Afterward it was just in 1964, that Dr.S.B.Deo, visited the Ramagrama Stupa at Deoriya village in Parost district of western Nepal, and published his findings with illustration and simple remarks such as: "three miles south-east of Parasi was located a huge stupa mound more than 30 feet in height and nearly 70 feet in diameter. The mound has several courses of exposed wall-baked bricks. It is a site worth immediate excavation."

It was only in 1976, a Nepalese archaeologist B.K.Rijal visited the said stupa along with some Buddhist scholars of Nepal, and with the reference of Chinese pilgrims identified the ancient Ramagrama stupa.

Therefore, Nepalese scholars have the opinion that the ancient Buddhist stupa of Ramgrama, which contains the one-eight(1/8) part of the Lord Buddha's relics still stands in Deoriya village of Parasi District, is the primitive specimen of original Buddhist stupa Architecture in Nepal. This stupa from the time prior to Asoka or contemporaneous to the sixth century BC, simply resembles the natural mound with the covering of well-baked bricks. In addition to the Pre-Asokan stupa, an archaeological excavation of Kapilavastu, at present Tilaurakot western Terai region yields the couple

of stupas known as the twin-stupa, which is said to have been consecrated at Dhamanihawa on the commemorations of the late father and mother of the Lord Buddha. These stupas simply represent the round domical shaped stupa of Vedic not-Aryan type.

During the time Asoka, i.e.3rd century BC, the worshipping tradition of Buddha was fully established with the illustrative symbolism. These symbolic representations are conceived after the four major events of Buddha's corporal live: 1) An Elephant to symbolize the incubation of the Lord, 2) Sacred tree, as a symbol of enlightenment, 3) a disc to denote the Dharma Cakra or the sign of causal-reliy, 4) and the stupa representing the Nirvana or final salvation. Most probably a traditional Nepalese Buddhist ritual of making sand-stupa, began from the same time, when the categorization of the stupa was established.

Categories of Buddhist Stupas

It is presumed, at the time of Asoka, that the primitive seven Buddhist stupas were demolished and constructed into eighty-four thousand stupas around the Indian subcontinents. The general conception of four different types of stupas is mentioned on the text representing the posterity of Lord Buddha. These four categories are mentioned as follows:

1. *Saririka Stupa* > or corporal stupa, containing the relics of Buddha in the sacred

chamber inside the stupa.

1. *Paribhogika Stupa* > or untilitarian Stupa containing the utensils and belongings of Lord Buddha inside the stupa.
2. *Uddhesika Stupa* > or a stupa built for specific purpose, ancient stupa of Sanchi in India under two relics of famous Buddhist monk Sariputra is of its finest example, And the stupas and chaityas around the Kathmandu valley can be included in this category.
3. And *Vratamustihita Stupa* > i.e. votive stupa. It means a stupa built for the ritual prupose for the fulfillment of the desire of devotees. The stupas conceived during the ritual of worshipping *Ushinsh Vijaya* and *Astami Vrata* dhalan in Kathmandu Valley can be cited as examples of such stupas.

Form of Sturcture of Buddhist Stupas

The general structure of a stupa is visible by the domical shape which represents the cosmic womb hence it is called "*Garbha Dhatu*" by the Buddhist devotees. On the top of domical structure of mound, the square or cubic shaped sturcture resembling the sarcophague is placed which is called "*Hermica*" its Sanskrit root is "*Harmya*" meaning a grand palace or shrine of a concerning deity. Therefore the cubic form represents the shrine, where the sacred relics are consecrated. The peculiar Nepalese stupa architecture mentions divine vision on it , most or the stupas around the kathmandu valley including Swayambhu and Boadha bear an illustration of divine eyes, painted

on the Hermica.

Yasthimula> A long wooden pillar is erected on the base of Hermica, which is called "Yasthi" or Yasthmula" meaning the sacred post.

In the earlier stupas of 3rd century BC, Yasthimula is clearly visible on the stupa architcure. It also symbolically represents the stem of the pine tree on the raised platform of the hillock on the yasthimula the circular parasol is inserted.

In the earlier stupas, the numbers of parasols varied from one to three. In the Mauryan stupa, the outer hemisphere is used for circumambulating path, therefore the space of three or four feet are bordered with the bamboo railings known as vedikas. In the Sanchi stupa of India, such circumambulatory path is fenced by stone railings along with the toranas, i.e. the gate, consecrated in four cardinal points.

Asoka seems to have preferred the wooden railings for the stupa. In the later phase from second to first century BC. wood were replaed by stone.

Vedikas >The role of vedika is very important in the oriental architecure. This particular fencing is used to denote the sacred sport as "Vastu". Vastu is a Sanskrit term meaning the holyspace, where the divinities are invoked and worshipped. According to the beliefs the while universe is traversed by vastu-purusha, an anthropomorphic conception of the space. In the oriental astrology. this vastu-purusha and the vastu-naga, i.e. sacred serpent, the owner of the sacred space, should be visualized through the astrological speculation

**May all sentient being attain the
highest state of completeness.**

中国出口商品基地建设（西藏）公司

**China National Export Bases Development (Tibet) Co.
No. 75 Jmzhu Xilu Lhasa City, Tibet**

before the consecration of the vastu.

In the oriental beliefs, once the consecrated land is speculated by the astrological remedy only then the land is fenced and called Parita-Vastu, i.e.holy space. Therefore vedika indicate the peripherals of the sacred spot. vedika itself is divided into four different parts according to the architectural canon i.e.vastushastra.

The four parts of the vedikas are as follows:

- a) Alambana > which supports the pillars to stand erect on the earth.
- b) Stambha > is a pillar or post.
- c) Suchi > is a treat of frieze, which is supported by the posts .
- d) Ushinisha > is a cap or a final support of the pillars.

In the famous stupa of the Sanchi the stone railings contain the above mentioned specifications of the vedikas. But in contrast, in the Nepalese stupa the fencing vedikas are not available. Instead of vedika in the Nepalese tradition the stone paved circumambulatory path indicates the area of sacred spot . In the Swayambu and Boudha, the sacred vedikas are not available.

Stupa Structures of Nepal

The famous Swoyambhu chaitya or Stupa of Kathmandu valley is situated 4 kilometres west from the core settlement on the raised hillock. stone staircases leading to the east of the structure. The whole monument is erected without plinth but on the stone pane circumambulatory path.

The four cardinal points of the domical shape of stupa is annexed with small shrines dedicated to the fine meditative Buddhas arranged respectively in the clockwise way Blue Buddha is placed to the east.

Yellow Buddha is situated to the south, Red Buddha to the west, Green Buddha to the north and White Buddha is placed at the south-east angle of the stupa. These shrines of Buddhas are studded according to the rule of Mahayana Buddhism, therefore there are also five more shrines close to the Buddha shrines dedicated to the five shaktis

or spiritual consorts of the five Meditative Buddhas. They are respectively as follows: Mamaki, Vajradhatuisvari, Pandara, Tara and Locana.

The dome of stupa is painted white and on the top of the dome gold gilted square hermica is situated. The four sides of hermica are adorned by symbolic Buddha's eyes. The cubic form of Hermica is adorned with the metal toranas. These toranas are decorated by the metal effigies of dhyani Buddhas, Taras, Bodhisattvas and respective saints. The cubic Hermicas also holds a wooden post known as yasthimula which is inserted and decorated by thirteen metal parsols shaped in conic form tapering towards the top. These thirteen parasols symbolizes the thirteen heavens,, to the Mahayana doctrine of Buddhism in Nepal.

The tip of the parasol is accommodated by the crowning element of traditional Nepalese architecture, a pinnacle. The pinnacle is dominated by the huge parasol incircled and attached with the wooden post on the top. The structure of a pinnaacle is constructed as a crown to the apex of the wooden post. This crowning is symbolically and aesthetically shaped as metal Kalasha or vase or sacred pot.

The sacred pot is decorated by the metal carvings. Kalasha itself is again enveloped by the small parasol. A couple of miniature descending metal banners known as Dwaja-Pataka are studded on the topmost parasol shaped as triangular form facing to the apex.

Just from the tip of the wooden post four huge descending metal banners are studded lurking down to the bottom of the conical shaped thirteenth parasol. This metal banner, which descends from the pinnacle down to the edge of the lowermost roof edge, is important for its religious meaning and for the decorative appearance as well, and it is also familiar from multiroofed pagoda styled temple architecture of Nepal. Therefore the stupa architecture in Nepal is embellished with the Nepalese cultural insignias but the concept of building the stupas or chaityas is borrowed from the neighbouring country.

Conclusion

According to the legend, Asoka is said to have introduced and established the tradition of chaitya or stupa architectural form in Kathmandu valley in the third century BC, during the time of 14th Kirati (Mongoloid race) king Sthunko. He is said to have constructed five stupas in Patan. The stupa of Pimbahal is taken as central axis one, the stupa of Imadole patan is consecrated on the east of the central axis, the stupa of Lagankhat to the Kumgheswora is to the north.

These stupas are still regarded as Asokan stupas by the local devotees. But still there is a lack of archaeological evidences to attest the above mentioned stupas as a creation of Asoka. It requires an extensive research to finalize the fact, but we can assume the Tradition of making stupas began prior to the historic age in Nepal, e.i. approximately 800) years after Asoka.

In the historical age i.e. Lichchavi period, various specimens of monolithic small chaityas are available. This type of stupa is also called Asoka chaityas or Dharma chaityas in local tradition. The Lichchavi rulers of Nepal are said to have migrated from Vaishali in India and they also had a tradition of making chaityas and stupas on the relics of illustrious persons from the time of demise of Lord Buddha. We have already mentioned that the Lichchaves of Vaishali had also claimed the relics of Lord Buddha.

The story of the establishment of chaityas or stupa of Swoyambhu is mentioned in the chronicles of Nepal. They also asserts that the Dhana da chaitya of Chabahil was consecrated by Lichavi king Dharmadeva, and the Mandeva I (464-505 AD) is said to have initiated the Boudha stupa and the stupa of Vajrajoginis Sankhu. Therefore a tradition of making stupas in Nepal is accepted historically to have existed prior to the fourth of fifth century AD. According to the typological order of stupa these stupas seem to have been built in votive manner.

With the influence of Mahayana system the tradition of chaitya or stupa making flourished with the new philosophy. To the Mahayanist chaitya or stupa means the symbol of the whole

embodiment of doctrine, therefore it is called the sacred heart of all Buddhas, accumulation of all merits which leads to the enlightenment etc.

The philosophic embodiment

In order to make comprehensible the divine thought and teachings of Buddha, a Mahayanist portrayed the form of stupa in general as a philosophic embodiment. The Mahayanist took stupa as an instrument to denote the notion of Sunnyata or absolute voidness. Therefore , the medieval stupas in the Kathmandu valley are symbolically embellished with the adamantine doctrine. Mahayanist and vajrayanist of Buddhist pantheon introduced the rites and rituals of stupa making for the karmic liberation. Thenafter, the rites and rituals such as Astami Vrata or the rites of perfection and liberation of the demised soul, is commenced in local practice. Due to the ritualistic tradition stupa or chaitya making became a tradition in Nepal from early medieval time .

The medieval stone chaityas of Kathmandu valley symbolically represent the accumulated Buddhist principle of the thirty-two perfections, twelve elements of causal-reality, six memories, Dharmakaya (Dome), six trishana, four noble truths, chaturbrahmabihars, Sattya, and Anuttara Maha Karuna etc.

Hence above mentioned symbolic representation of the stupa or chaitya indicates the holistic view of the Buddhist philosophy.

To conclude, the tradition of stupa making seems to have originated from funeral systems of the past, which trend was adopted by the Buddhist to contemplate the Nirvana or Salvation of the lord Buddha. Later it is germinated in the Buddhist systems as a rite and ritual to worship it as a symbol of spiritual liberation. Then after the trend of making stupa became casual ritual for the attainment of Karmic liberation, visualizing the concept of embodiment of Buddha, his searching, i.e. Dharma and his assembly of the monks, i.e. Sangha. Therefore each and every monastery contains a number of stupas or chaityas in Nepal. In other words, stupa or chaitya making became a live tradition in Nepal for the contemplation of the Sunnyata or absolute voidness.

बौद्ध गतिविधि

२५४६ औं बुद्ध पूर्णिमा विविध तवरमा सम्पन्न आनन्दकुटी विहारमा बौद्ध सार्वजनिक सभा सम्पन्न

काठमाडौं १२ जेठ । नेपाल नेशा श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट २५४६ औं बुद्ध-पूर्णिमाको पावन उपलक्ष्यमा- “बुद्ध जयन्तीलाई केही वर्षदेखि विभिन्न कार्यक्रमहरुको आयोजना गरी लुम्बिनी दिवसको रूपमा समेत मनाउदै आएकोमा हामीलाई खुशी लागेका छ । मानव-मानव वीचको अहं र व्यक्तिकावादी प्रवृत्तिबाट सीरिज आजको यस जटील परिस्थितिमा भगवान बुद्धका शान्ति र अहिंसा जस्ता शाश्वत सन्देश अभ्यासार्थक र मनन योग्य छन् । यीनै सन्देशमा अन्तर्निहित सत्त्वरित्ता, सम्भाव र त्याग जस्ता ज्ञानलाई आफ्नो जीवनमा उतारी राष्ट्र र मानव समाजको कल्याणका लागि अघि बढ्ने प्रेरणा आजको यस दिनले सबैलाई देओस् - यही हाम्रो शुभकामना छ ।” मौसुक सरकारबाट शुभकामना सन्देश बरसेको छ ।

२५४६ औं बुद्ध जयन्ती समारोह समितिको आयोजनामा स्वयम्भूस्थित आनन्दकुटी विहारमा भएको बौद्ध सार्वजनिक सभामा प्रधानमन्त्री देउवाले ‘आज धृणा, द्वेष र ईर्ष्याले संसारभर द्वन्दछ । बुद्धका उपदेशले मात्रै शान्तिको नयाँ मार्ग दिन सक्छ’ भनी भन्नुभयो ।

बुद्धका उपदेशलाई सबैले ग्रहणगर्न जरुरी भएको बताउदै उहाँले हाल विश्वभरि नै बौद्ध शिक्षा ग्रहण गर्ने मानिसहरुको संख्यामा उल्लेखनीय बृद्धि भएको चर्चा गर्दै ‘आज सबै बालबालिकालाई बौद्ध शिक्षा ग्रहण गराउन जरुरी भइसकेको छ’- उहाँले भन्नुभयो । सो अवसरमा प्रधानमन्त्रीले भगवान् बुद्धको पवित्र अस्थिधातु पूजा गर्नुभएको थियो ।

समारोहका महासचिव गौतम शाक्यको स्वागत भाषण पछि नेपालका लागि श्रीलंकाका राजदूत श्रीमती पामेला जे डिनले नेपाल हिमालयको राज्य मात्र नभई मानव

र अहिंसाको भूमि पनि रहेको चर्चा गर्नुभयो । सो अवसरमा नेपालका लागि चीन तथा थाइल्यान्डका राजदूतहरुले पनि आ-आफ्नो भनाइ राख्नुभएको थियो । यसरी नै भिक्षु सुदर्शन महास्थविरले लुम्बिनीस्थित मायादेवी मन्दिरको निर्माणको विषयलाई औल्याउदै भन्नुभयो- “मूल कार्यका लागि छुट्टाइएको पहिले देखि सचित श्रद्धादान कोष समेत निर्माण कार्यमा खर्च गर्नु

उचित

होइन । मुद्रितमा राखिएको विदेशी मुद्रा र नेपाली रकम समेत निर्माण कार्यमा खर्चगर्ने आजसम्म त्यस्को व्याजले तलब आदि साधारण खर्चमा समेत सहयोग भइरहेकोलाई रोकि दिएको छ । त्यसले उक्त सचित कोष श्री ५ को सरकारले शोध भर्ना राखिदिन पर्छ ।”

सो अवसरमा प्रधानमन्त्रीले बुद्धशासनिक क्षेत्रमा अविस्मरणीय योगदान पुरचाउने श्रद्धेय व्यक्तित्वहरु नेपालका संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर र उपसंघनायक भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर तथा उपासकद्वय श्री द्वारिकादास श्रेष्ठ र श्री पूर्णकाजि तुलाधरलाई बुद्ध जयन्ती समारोहको तर्फबाट अभिनन्दन पत्र प्रदान गर्नु भयो ।

उक्त दिन बु.ज.स.स.को आयोजनामा दिनभरी नै आनन्दकुटी

विहारमा भगवान् बुद्धको पवित्र अस्थि धातु सर्वसाधारणको लागि दर्शनार्थ राखिएको थियो । यसरी नै कवि गोष्ठी, संचार माध्यममा बुद्ध धर्मको प्रचार प्रसार पनि गरिएको थियो भने बुद्ध पूर्णिमाकै दिन आनन्दकुटीमा रामेश्वर श्रेष्ठको संयोजकत्वमा भएको रक्तदान कार्यक्रममा १७४ जनाले रक्तदान गरे । यसरी नै दिनभर क्षीर-खीर भोजनको व्यवस्था गर्ने कार्यमा चस्वाँद-टोलका बन्धुहरु लाग्नु भएको थियो भने स्वयं सेवकमा रेयुकाइ नेपाल, सुखी होतु नेपाल, अमृत बौद्ध समाज आदि लागेका थिए ।

सुरक्षा:

बुद्धजयन्ती समारोह समिति, सुखेतका अध्यक्ष श्री बालकृष्ण मानन्द्यरको अध्यक्षतामा विभिन्न जनजाति, आदिवासीका प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरुको उपस्थितिमा ५१ सदस्यीय समिति गठन गरी लाटिकोईली पिपलडाँडामा अवस्थित बुद्ध-गुम्बामा पूजाआजा गरी जनजाती आदिवासीहरु गुरुङ, मगर, नेवार र भोटेहरुका आ-आफ्नो परम्परागतका भेषभूषा, पंचकन्या सजाई पैचेवाजायुक्त बुद्धरथ भाँकी सहित नगर परिक्रमा गरी धार्मिक कार्यक्रमको आयोजना गरियो भने सङ्झिता संघद्वारा सांस्कृतिक कार्यक्रम पनि प्रदर्शन गरिएको थियो ।

दोलखामा काटमार नगर्ने निर्णय

दोलखा जिल्लाका हिन्दू धर्मावलम्बीले पूर्खौदेखि बुद्ध जयन्तीका दिन पशुवध गरी मनाउने सांस्कृतिक पर्व दिवालीलाई अरुनै दिन मनाउने निर्णयगरी अनुकरणीय कार्यको थालनी गरेका छन् ।

धर्म, कला, संस्कृति र परम्पराप्रति नेपाली-नेपालीबीच अहिलेसम्म विभेद देखिएको पाइदैन । अहिंसाको सन्देश संसारभर फैलाउन सफल गौतम बुद्ध जन्मेको दिनमा नै बोका बली दिएर मनाइने दिवाली पर्वले बुद्धका अनुयायीलाई ठेस पुगेको महसूस गर्दै दिवाली पर्वका हिमायतीले गत वर्षेदेखि सांस्कृतिक समर्पण अभियानलाई सुरुगरेका हुन् । पुर्खौदेखि कुलपूजा संज्ञा दिई पशुबली दिएर मनाइने दिवालीलाई दोलखाका हिन्दू धर्मावलम्बीले बुद्ध जन्मिएको दिन नमनाएर अरुनै दिन मनाउने भएपछि बुद्ध धर्मावलम्बीले खुसी व्यक्त गरेका छन् । नेपाल र नेपालीको मात्र नभएर विश्वको आदर्शको रूपमा पूजिने भगवान् बुद्धको जन्मदिन काटमार नगर्ने निर्णय दिवाली पर्व मान्नेहरुले गरेकोमा नेपाल तामाङ घेडुले कदर गरेको छ ।

ललितपुर

ललितपुरस्थित यमिय महाविहारमा १२ दिन सम्म विविध कार्यक्रमहरुका साथ बुद्धपूर्णिमा सम्पन्न भएको छ । भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरको उपाध्यायत्व र भिक्षु भद्रियको आचार्यत्वमा २८ जना कुलपत्रहरुको सामूहिक प्रवज्या सु-सम्पन्न भएको थियो ।

ललितपुर उपमहानगर पालिकाका भेयर बुद्धिराज बज्ञाचार्यको प्रमुख अतिथ्यत्वमा सम्पूर्ण उपासक उपासिकाको समुपस्थितिमा विहार, टोलहरु सर-सफाई कार्यक्रम गरेका थिए । यसरी नै ५ गते “बुद्ध धर्म र विश्व शान्ति” विषयक बृहद बौद्ध गोष्ठि भएको थियो । जेष्ठ ६ गते देखि सप्ताहाव्यापि निःशुल्क स्वास्थ्य शिविर, साप्ताहिक धर्मदेशना, ज्ञानमाला भजन सम्पन्न भएको थियो । ११ गते अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यत्वमा बुद्ध जयन्ती समारोह समिति, ललितपुरका अध्यक्ष शान्तमान शाक्यको सभापतित्वमा बृहद बौद्ध सभा भएको थियो । प्रा. आशाराम शाक्यले पनि बोल्नु भएको सो सभामा स्मारिकाको पनि विमोचन गरिएयो भने बुद्ध पूर्णिमाका दिन सांस्कृतिक बाजा-गाजा सहित बुद्ध प्रतिमालाई नगर परिक्रमा गरी कार्यक्रम समापन गरिएको थियो ।

विशेष इनाप

कल्प वृक्ष

तथागतयागु चीरस्मरणीय कृतज्ञस्थानयागु संस्मरणीय भावना ज्वना पिंडगु चिनार्स्वै मुना सफू छगू छगू सकल बौद्धपिंसं न्याना भवहाली याना दिडत इनाप ।

सफू दहगु थाय् :- नातिबज्ज असं यै

हिमालय बुक सेन्टर, बागबजार यै ।

जज्ञान बुक हाउस, महापाल, यल ।

थोक्या निर्ति :- बुद्धरन्ल, फोन : ५२५१५१

With best compliments of

Universal Computer Service

7/97, Majipat, Jaisidewal, Kathmandu, Nepal

Our Service : Windows Package Training, Desktop Publishing, Translation English to Nepali, Nepali to English.

दमकमा बुद्धको मूर्ति अनावरण

दमक नगरपालिका-१५मा नवनिर्मित भगवान् गौतम बुद्धको मूर्तिसहितको स्तूप स्थानीय बौद्ध समुदायका अगुवाहरुले सामूहिकरूपमा अनावरण गरे । दुई वर्षअघि निर्माण प्रारम्भ गरिएको उक्त स्तूप बनाउन एक लाख २५ हजार रुपैया खर्च भएको स्तूप निर्माण समितिका संयोजक लालबहादुर तामाडले बताएका छन् । बुद्ध जयन्तीको अवसरमा उक्त स्थानमा धार्मिक मेला तथा भेलाको आयोजना गरिएको थियो ।

इलामः

बौद्ध तथा अन्य धर्मावलम्बीसमेतको ठूलो उपस्थितिमा इलाम नगरपालिकाको धेढेन छ्योग ग्यर्लिङ्ड गुम्बामा पूजा कार्यक्रमको आयोजना गरियो । पूजामा मुलुकमा शान्तिका कामना गर्दै शान्तिदीप प्रज्ज्वलन गरिएको थियो ।

बामियान बुद्धको चित्र प्रदर्शनी

अफगानिस्तानमा ध्वस्त बनाइएका बामियान बुद्धका मूर्ति उतारिएका नेपाली एवं भारतीय कलाकारहरुका चित्र सिद्धार्थ आर्ट ग्यालरीमा प्रदर्शनी गरियो । शशी शाह, वत्सगोपाल वैद्य, शशीकला तिवारी, रागिनी उपाध्याय, उज्ज्वलकुन्दन ज्यापू, अस्मिना रञ्जितलगायत दश नेपाली कलाकारका चित्र संलग्न थिए ।

पाल्पा:

करुणा बौद्ध संघवाट बुद्ध विहार होलाङ्गी तानसेनमा "बुद्ध पूर्णिमा महोत्सव" समारोह आयोजना गरिएको थियो । प्रभातकालीन ज्ञानमाला भजन, पंचशील प्रार्थना एवं सामूहिक बुद्ध पूजा सम्पन्न भए पछि करुणा बौद्ध संघको अध्यक्ष छत्राराज शाक्यवाट "भगवान् बुद्ध र बुद्ध धर्म" विषयमा प्रवचन दिनुभएको थियो । यसरी नै अध्यक्ष प्रेममान शाक्यको मन्त्रव्य पछि उपाध्यक्ष विश्वमान वंज्राचार्यवाट धन्यवाद ज्ञापन गरिएको थियो ।

विराटनगरः

साप्ताहिक कार्यक्रम अन्तर्गत युवा बौद्ध संघको प्रयोजनमा अन्तर माध्यमिक बौद्ध हाजिर जवाफ प्रतियोगिता श्री धर्मकुमार हलबाईको आतिथ्यत्वमा सम्पन्न भयो । उपासिका संघको प्रयोजनमा बुद्ध विहारको प्राङ्गणमा कल्यवृक्ष दान भयो भने विराटनगर बौद्धसंघको आयोजनमा श्रद्धेय मिक्तु श्रद्धानन्दको प्रमुख अतिथ्यत्वमा बुद्ध धर्म सम्बन्धी प्रवचन गोष्ठी सम्पन्न भयो समारोह समितिका अध्यक्ष श्री धर्मकुमार हलुवाईको सभापतित्वमा भएको थियो । बौद्ध

संघका उपाध्यक्ष श्री मोहन प्रसाद शाक्य, प्रा. इश्वरगोविन्द श्रेष्ठ, उप. प्रा देवी पन्थी, बुद्धिजीवि दिनेश श्रेष्ठ प्रा. डा. विमला श्रेष्ठ, कविमान वज्राचार्य, ब्रह्मकुमारी, नरेन्द्र प्रसाई आदि विद्वानहरुले मन्त्रव्य प्रकाश पार्नुभयो ।

बुद्धको प्रतिमा सहित उपासिका तथा विद्यार्थीहरुको सहभागितामा शान्ति पदयात्राको आयोजना पछि भिक्षु सद्वानन्दको समुपस्थितिमा धार्मिक सभा सम्पन्न भयो । प्रमुख अतिथि विराटनगर उप महानगर पालिकाका प्रमुख रमेश चन्द्र पौडेल, विशिष्ट अतिथीहरु श्री दोलख बहादुर गुरुङ प्रहरी प्रमुख छोकपा शोर्पाको सहभागीतारहेको सो सभा श्री धर्मकुमार हलबाईको सभापतित्वमा सम्पन्न भयो ।

सभामा जेष्ठ महिला बौद्ध उपासिका श्री मति चन्द्रमाया तुलाधरलाई प्रमुख अतिथि ले सम्मानित गरियो भने बुद्ध विहारलाई उल्लेखनिय योगदान गर्ने व्यक्तित्वहरुलाई तथा संघको आजीवन सदस्यहरुलाई प्रमाणपत्र प्रदान गरियो । साथै युवा बौद्ध संघद्वारा संचालित अन्तर माध्यमिक हाजीर जवाफ प्रतियोगिता मा प्रथम, दोश्रो र तेश्रो हुने स्कूललाई पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो ।

With Best Compliments

of

CE ◆

CONSTRUCTION PVT. LTD.

Bagmati Chambers, Flat 4/5
Ka 2-2/18 Milan Marg, Teku
P.O. Box 1223, Kathmandu, Nepal
Phone No. 243120, 252124
Fax : 977-1-231043
E-mail : cecon@mail.com.np

रजिष्टार प्रकाशमान गुभाजु, सनातन धर्म सेवा समितिका केन्द्रिय उपाध्यक्ष रविन्द्र माकजु, कृष्णबहादुर गुरुङ, देवीराज तमु लगायतका बत्ताहरुले बुद्ध धर्मको महत्व माथि प्रकाश पार्नु भएको थियो ।

मन्तव्य पश्चात् प्रवचन दिनुहुँदै भिक्षु सुशीलले शान्तिको प्रारम्भ अहंभावको त्यागले हुन्छ भन्नु हुँदै बौद्धिक पूर्वाग्रह त्याग न आक्षान गर्नुभयो । परिवर्तनको बास्तविक अर्थ बुझ्नमा अनुरागले पुर्याइरहने तगारो बुझाउन दृष्टान्त पनि दिनुभएको थियो ।

बौद्ध अधौं सदनका अध्यक्ष अमरध्वज तमुको सभापतित्वमा भएको सो सभामा लामा नागिन घले र लामा नाम्यालको पनि उपस्थिति रहेको थियो ।

श्रीकीर्ति विहारमा मरणानुस्मरण

जेष्ठ १९, कीर्तिपुर । दि. श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र, दि. श्री ५ वडामहारानी ऐश्वर्य र दि. राजपरिवारका सदस्यहरुको निर्वाण कामना गरी नगर मण्डप श्रीकीर्ति विहारमा शील-प्रार्थना, बुद्धपूजा र मरणानुस्पन्दन परिवाण पाठ गरिएको छ ।

भिक्षु संघलाई दान-प्रदान पछि सेफस एसोसिएशन अफ नेपालका अध्यक्ष पुष्ट थापा सहित एसोसियशनका सदस्यहरुले दि. श्री ५ महाराजाधिराज, श्री ५ वडामहारानी ऐश्वर्य र दि. राजपरिवारका सदस्यहरुको सद्गति र निर्वाण कामना गरी पुण्यानुमोदन गरेका हुन् ।

रत्नबहादुर बजाचार्यको निधनः श्रद्धाञ्जली सभा

१५ जेष्ठ, बुद्ध विहार काठमाडौं । नेपाली बौद्ध जगत एवं शैक्षिक क्षेत्रमा सुपरिचित व्यक्तित्व रत्न बहादुर बजाचार्य गत जेष्ठ ४ गते असामयिक रूपमा निधन हुनुभयो । आनन्दकुटी विहार गुठी, आनन्दभूमि, धर्मोदय सभा, नेपाल आवासीय विद्यालय

संघ आदिमा सकृयता निभाएका उहाँ स्वयम विकास मण्डल तथा आनन्दकुटी विद्यापीठका प्रमुख पनि हुनुहुन्यो ।

उहाँको योगदानलाई स्मरण गर्न बौद्ध महिला संघ नेपालले आनन्दकुटी विहार गुठीका अध्यक्ष आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थाविरको प्रमुखत्वमा आयोजना गरेको श्रद्धाञ्जली सभामा भिक्षु सुशील, सुवर्ण शाक्य, सुश्री नानीमैया मानन्दर, विनय विक्रम शाह, आदिले उहाँको व्यक्तित्व र योगदानको बारेमा प्रकाश पार्नुभयो । दिवंगत उपासक बजाचार्य बौद्ध महिला संघ नेपालका सल्लाहकार हुनुहुन्यो ।

बौद्ध सभा सम्पन्न

जेष्ठ ४, काठमाडौं । बुद्ध विहार(भृकुटीमण्डपमा बौद्ध महिलासंघ, नेपालको आयोजनामा २५४६ औ स्वांयापुनीको उपलक्ष्यमा श्रद्धेय भिक्षु सुदर्शन महास्थाविरको सभापतित्व एवं विपश्यनाचार्य माननीय सांसद रूपज्योतिको प्रमुख आतिथ्यत्वमा बौद्ध सभा सम्पन्न भयो । उक्त संघवाट परोपकार उच्च मा.वि. केन्द्रमासंचालित बौद्ध परियति शिक्षामा अध्यापनार्थ सहयोग गर्नेहरु सुश्री नीता केशरी, सुश्री सरिता अवाले तथा अनिल शाक्यलाई प्रशंसा पत्र प्रदान गरियो भने सुखीहोतु नेपाल, कुलबीर सिं तुलाधर, होटेल ब्लूस्टार, सुश्री सुष्मा बजाचार्य, सुश्री गुह्यश्री श्रेष्ठ, तथा सुधा श्रेष्ठलाई कदरपत्र प्रदान गरियो ।

सभामा भिक्षु सुदर्शन महास्थाविर, भिक्षु कोण्डन्य अ.धम्मवती, लोकदर्शन बजाचार्य लगायत माननीय सांसद रूपज्योतिले बुद्ध र शान्तिको विषयमा प्रकाश पार्नुभयो । सोही सभामा परियति परीक्षामा समुत्तीर्ण ६५ जना उत्तीर्ण भएका विद्यार्थीहरु मध्ये उत्कृष्ट हुनेहरुलाई पुरस्कृत गरियो भने परियक्त विद्यार्थीहरुको रचनात्मक कार्य गर्न टेवा स्वरूप स्वेता ताम्राकारले रु. ५००० प्रदान गर्नुभयो ।

भक्तपुरमा वक्तृत्व सम्पन्न

अरनिको सभा भवनमा भक्तपुर बौद्ध संघको आयोजनामा अन्तर माध्यमिक विद्यालयका विद्यार्थीहरु बीच बुद्धधर्म र यस्को उपादेयता, विषयमा वक्तृत्व कला सम्पन्न भयो । प्रथम, द्वितीय, तृतीय तथा चौथै हुनेलाई प्रमुख अतिथि भिक्षु जेष्ठ १५ जुलाई २०७३

भक्तपुरमा बौद्ध हाजिरजवाफ सम्पन्न

Tibet Cottage is known for excellence and caters to its patrons' wish for cleanliness, help fulness and warm hospitality. Because we are family-owned guest house, stay with us and make it a temporary home of their own.

Tibet Cottage (Pvt) Ltd.

P.O. Box : 1-49 Chha, Jyatha, Thamel, Kathmandu, Nepal
Tel : 226577, 252867 Fax : 977-1-240165
E-mail : tcoffage@mos.com.np
<http://www.tibetcottage.com>

बुद्ध पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा अन्तर पुस्तकालयहरुका वीच हाजिरी जवाफ सम्पन्न भयो । नगर प्रमुख श्री प्रेम सुवाल बाट उद्घाटन भएको सो प्रतियोगितामा मानन्द्र ल्यायम्हुः प्रथम स्थान प्राप्त गर्न सफल भयो । नारायणमान विजेत्त्रे प्रमुख अतिथि रहनु भएको समापन समोरोह मा उहाँले पुरस्कार वितरण गर्नुभयो भिक्षु कोण्डन्य, ईन्द्ररत्न शाक्य, विष्णु बहादुर मानन्द्र कृष्णभक्त लवजु, कृष्णकुमार प्रजापति, श्यामकृष्ण मानन्द्र आदिले बोल्नुभएको थियो भने प्रतियोगिता भक्तपुर मानन्द्र पुस्तकालयले आयोजना गरेको हो ।

बेनी-स्मार्गदी:

युवा बौद्ध संघको आयोजनामा विश्वशान्तिका लागि बुद्ध शिक्षा विषयक अन्तर मा.वि. बक्तृत्वकला प्रतियोगिता स्मार्गदी बौद्ध संघका अध्यक्ष प्रकाश श्रेष्ठ को सभापतित्वमा सम्पन्न भयो । न्यू वेष्ट पोइन्ट, प्रकाश मा.वि., बेनी आ.मा.वि र मुक्तिधाम मा.वि. राखुका कमशः विशाल भट्टचन, सुनिल शर्मा, मैनुका शेरचन र दिपेन्द्र भण्डारी कमशः प्रथम, द्वितीय, तृतीय र सान्त्वना भएकाहरुलाई नगद पुरस्कार प्रदान गरियो । यसरी तै महिला बौद्ध संघको सयोजकत्वमा वयोवृद्ध चेतकुमारी श्रेष्ठको अतिथ्यत्वमा अस्पतालका विरामीहरुलाई फलफूल बाँडने, असहाय अनाथहरुलाई दानप्रदान गरियो ।

शान्तिको कामना गरी शान्ति पदयात्रा पछि जि.वि.स. स्मार्गदीका सभापति नवराज शर्मा पौडेलको प्रमुख अतिथ्यत्व तथा स्मार्गदी बौद्ध संघका अध्यक्ष एव समोहरोका समितिका सयोजक योजनलाल शाक्यको सभापतित्वमा बौद्ध सार्वजनिक सभा सम्पन्न भयो । किरण सापकोटा, प्रकाश श्रेष्ठ, सुवास कुमार श्रेष्ठले शुभकामना मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभयो । यसपछि मैत्रीभोजन, रथयात्रा र बैलुकी घरघरमा दिपावली पनि भएको कुरा कार्यक्रमका संचालक यामशाक्य बताउनुहुन्छ ।

उर्लाबारी -

पूर्वी मोरडको पथरी बजारमा शान्ति र्यालीको आयोजना गरियो । यस क्षेत्रको शनिश्चरे, पथरी, उर्लाबारी र

मधुमल्लामा अवस्थित बौद्ध गुम्बा र विहारको संयुक्त आयोजनामा आयोजित उक्त र्यालीमा विभिन्न संघसंस्थाका प्रतिनिधिको सहभागिता रहेको थियो

नगदेश :

नगदेश बौद्ध समूह र बौद्ध त्यायम्ह पुचः नगदेशको संयुक्त आयोजनामा समूहका अध्यक्ष त्वच्छे कुमार सिकेमन सभापतित्वमा संचालित धार्मिक सभामा सर्वोच्च अदालतका उपसचिव लक्ष्मीकृष्ण श्रेष्ठ, समूहका सचिव कृष्णकुमार प्रजापति लक्ष्मण राजावाहक, रामभक्त हाँयजु, पुचःका अध्यक्ष शिवभक्त मेजु ले मन्त्रव्य प्रकाश पार्नुभयो । ज्ञानमाला भजन खलः ले नगदेशको विभिन्न क्षेत्रमा साप्ताहिक ज्ञानमाला कार्य सम्पन्न गराइयो ।

बौद्ध हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता हुने

प्रत्येक वर्ष बुद्ध जयन्तीको अवसरमा हुने अन्तर पुस्तकलय ललितपुर जिल्लाब्यापी बौद्ध हाजिरीजवाफ प्रतियोगिता युवा बौद्ध कमिटी, भक्टापोलको आयोजनामा श्रावण ५ गतेदेखि २६ टोलीका वीच सञ्चालन हुने भएको छ ।

बुद्ध भजन शान्ति सन्देश अनावरण

२५४६ औं बुद्धजयन्तीको पावन अवसरमा ज्ञानमाला संघ सुनसरी धरानको प्रस्तुति ज्ञानाला भजन संग्रह ‘शान्ति सन्देश’ बुद्ध भजन क्यासेट हालै थाइल्यान्डका कार्यवाहक महामहिमा राजदूत प्रसिद्धिदेश विचित्सो रासात्राले नगरमण्डप कीर्तिविहार मा विमोचन गर्नुभयो । भिक्षु सुदर्शन महास्थाविर एवं कार्यवाहक राजदूतले पवित्र बुद्ध भजन मन्त्रण गर्दै शान्तिको कामना गर्दै सो क्यासेट विमोचन गर्नुभएको थियो । ज्ञानमाला संघ सुनसरी धरानकी अध्यक्ष एवं गायिका रमना श्रेष्ठले सो कार्यक्रममा आफ्नो मन्त्रव्यसहित उक्त नवविमोचित आफ्नो तेसो भजनमालाका सम्बन्धमा प्रस्त पार्नुभएको थियो । उक्त क्यासेटमा बुद्ध भजन एवं शान्तिको कामनायुक्त भजनहरु समाविष्ट छन् ।

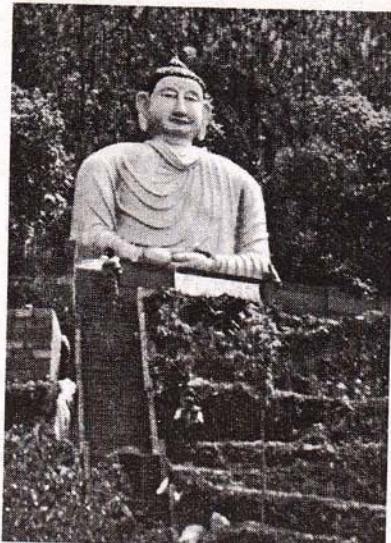
*we express heartiest warm greetings
& best wishes*

World Distribution Nepal Pvt. Ltd.

P.O. Box : 11291, Siddhi Bhawan, Kathmandu, Nepal

Tel : 243706, 246234, 255088, 263600, Fax : 977-1-243726, E-mail : bishwa@ccnep.com.np

शान्तिवनमा २५ फीट बुद्ध प्रतिमा

११ जेठ, ललितपुर। गोदावरी स्थित शान्तिवनमा नवनिर्मित २५ फीटको शाक्यमूर्ति बुद्धको प्रतिमालाई भिक्षु संघको समुपस्थितिमा एवं विशाल श्रद्धालहरुको उपस्थितिमा बुद्धपूजा, धर्मदेशना आदि धार्मिक कार्यक्रमको आयोजना गरी परिवाण पाठगरी प्रतिष्ठा पूजा सम्पन्न गरियो। भिक्षु सुदर्शन महास्थविरले बुद्ध प्रतिमाको महत्व, विशेषता र ऐतिहासिकता बारे प्रकाश पाई व्यक्तिगत तबरमा विजय वज्राचार्यले थालुभएको यस्तो पवित्र कार्य अनुकरणीय एक कृतिमय भएकामा खुशी एवं गर्व प्रकट गर्नु भयो। शान्तिवनमा २५ फीट अग्लो बुद्ध प्रतिमाका दाता उपासक विजय वज्राचार्यले शान्तिको कामना गरी समस्त मानिसहरूले बुद्ध प्रतिमावाट शान्तको आभाष पाउन सकुन भनी उक्त प्रतिमा निर्माण गरेको वताउनुहुँदै बद्दोपदेशलाई प्रचाराप्रसार गर्न भविष्यमा ध्यानकुटी, धम्मागार, अन्तर्राष्ट्रिय पुस्तकालय, स्वास्थ्य केन्द्र आदि स्थानिय जनताहरू को हितमा पनि कृयाकलाप सञ्चालन गरिदै जाने कुरा प्रकाश पार्नुभयो।

प्रतिष्ठा-पूजामा भिक्षु, अनागारिका तथा श्रद्धालु उपासकोपासिकाहरू समक्ष भिक्षु कोणडन्यले पनि बोल्नु भयो भने बौद्ध महिला संघ नेपालका सचिव सुश्री वीणा कंसाकारले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो भने उपस्थिति सबैलाई दाता विजय वज्राचार्यले आवागमनको प्रवन्ध लगायत खानाको समेत व्यवस्था गर्नुभयो। उपस्थिति सबैले अनुकरणीय कार्यको लागि विजय वज्राचार्यलाई साधुवाद/धन्यवाद दिई सबै जो कोही धर्म प्रतितउपन्न गरी खुशीले गदगद भए भने सबैले उहाँको सदृच्छापूर्ण गर्वमा बिना झन्कट उत्तरोत्तर प्रगतिर्फ अगाडी बढोस भन्ने कामना गरेको देखियो। प्रत्येक शनिवार धार्मिक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने भएको कुरा पनि थाहा हुन आएको छ।

यसपालि धरानमा भिक्षु शोभित, त्रिशुलिमा भिक्षु वरसम्बोधि र बाग्लुड, रामेछाप, उर्लाबारी, धादिड आदि जिल्लाहरूमा बुद्ध जयन्ती भव्यताका साथ मनाइएको थियो।

Afay Overseas (Pvt.) Ltd

(Importer & Exporter)

Head Office : Ward No. 16, Vanasthali, Branch Office : Ward No. 24, Wotu Tole

विशुद्धिमार्ग विमोचन सम्पन्न

२८ वैशाख, विश्वशान्ति विहार। आचार्य बुद्धघोषकृत प्रसिद्ध 'विशुद्धिमार्ग' प्रथमवार नेपाली भाषामा प्रकाशित काठमाडौं महानगरपालिकाका प्रमुख केशव स्थापित वाट विमोचन कार्य सम्पन्न भयो । अहिले नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु बुद्धघोष महास्थानिको सभापतित्वमा सुखी होतु नेपाल परिवार को सामूहिक स्वागतकार्य पछि सम्पन्न विमोचन समारोहमा प्रमुख अतिथि केशव स्थापित, भिक्षु अश्वघोष महास्थानिक, भिक्षु कोण्डन्य, भिक्षु सुशील, अ. धर्मवती, श्रीलंकाली महामहिम र अजदुत श्रीमति पामेला जे.डीनले मन्तव्य प्रकाश पार्नुभयो । सुखीहोतु नेपालका सचिव भिक्षु निग्रोधले उपस्थितहरु सबैलाई साधुवाद/धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो । भिक्षु सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्र र भिक्षु कोण्डन्यले उक्त ग्रन्थलाई अनुवाद तथा सम्पादन गर्नुभएको हो ।

महत्वपूर्ण 'विशुद्धिमार्ग' सुखीहोतु नेपाल र बुद्ध विहार भृकुटीमण्डप संयुक्तरूपमा प्रकाशक रहेको उक्त ग्रन्थलाई निश्चलक वितरणार्थ टाइबानको द

कर्पोरेट बडी अफ बुद्ध एजुकेशनल फाउण्डेशनले मुद्रण गरी पाठकहरूलाई ठूलो गुण लगाएको छ । नेपाल वितरणार्थ सम्पूर्ण आवश्यक आर्थिक व्यवस्थापन खर्च उपासक द्रव्यमान सिंह तुलाधर (भाइराजा) तथा वसुन्धरा तुलाधरले गरिदिनु भएको हो । उहाँहरूलाई सुखीहोतु नेपालतथा बुद्ध विहार भृकुटीमण्डपले हार्दिक साधुवाद व्यक्त गरेको छ ।

पुस्तकहरू प्रकाशितः

मध्यपश्चिमाञ्चलको एक मध्यकालीन बौद्ध केन्द्र 'काँके विहार' नामक पुस्तक लम्बु स्थित सुवर्ण छ्वपुर विहारमा विमोचन गरियो । ऐतिहासिकतालाई समेटिएको ३८ पृष्ठको पुस्तक प्रकाशित भएको लगतै स्वयं लेखककै 'चैनपुरा(भोजपुरको सेरे फेरो)' धार्मिक भावलाई समेटी साहित्यक पारामा लेखिएको १२०

पृष्ठको यात्रा संस्मरण पवतज एफ.एम.को साहित्यिक कार्यक्रम मार्फत विमोचन भएको छ । यसरी नै भिक्षु अश्वघोष महास्थानिक द्वारा नेपाल भाषामा रचित 'कर्म र कर्मफल' भिक्षु संघरक्षितवाट नेपालीमा अनुदित भएर प्रकाशित भएको छ । यी तीनवटै पुस्तकको प्रकाशक सत्यसन्देश प्रचारक प्रकाशन काठमाडौं र हेको छ भने यस प्रकाशनले अहिले सम्म १३ वटा कृतिहरु प्रकाशित गरिसकेका छन् ।

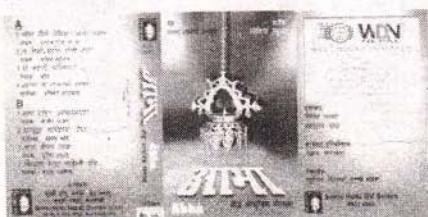
नेपालभाषामा:

१० जेष्ठ, ये । 'कल्पवृक्ष'चिनाखं सफू मेटो एफ.एम. या नेपाल मण्डल दबूलि ज्याभ्वःस न्हूगुतालं न्हापांगु खुसी चिकि फेनेगु विमोचन ज्या प्रा. सुवर्ण शाक्यपाखे व्यवचाल । यलया बुद्धरत्न शाक्यं 'क' चिनादीगु उगू 'कल्पवृक्ष' स १०८ पु

चिनाखं दुतिनाच्चंगु १४० पृष्ठया उगू सफू सिद्धिलक्ष्मी शाक्यं पिथनादीगु खः । वयूक कवि 'आनन्दभूमि' लयपौस बरावर चिनाखं च्यादीम्ह च्चमि नं खः । चिनाखं बुद्धोपदेश, सांस्कृतिक, ऐतिहासिक व सामाजिक ख्यात कुला कल्पवृक्षयात बःविया जीवनया सार्थकता पाखे न्हयज्या: वनेत प्रेरित याइगु चिनाखं दुतिंका तः गु दु ।

अथेह भिक्षु सुशील च्यायाविज्यागु "बुद्धर्म व बौद्ध धर्म वहे खःला ? " धैगु वःचाधंगु विचार प्रधान सफू सुखीहोतु नेपाल, बुद्ध विहार भृकुटीमण्डपया लुखां पिंडंगु दु ।

सुखी होतु नेपाल, बुद्ध विहार, भृकुटी मण्डपको प्रकाशनद्वारावाट नेपालको पहिलो बौद्ध आधुनिक क्यासेट वजारमा आइसकेको छ । भिक्षु सम्यक्सम्बोधि प्राणपुत्र तथा गोविन्द द्यूमतको एकल गीत रचना तथा संगीतमा विभिन्न गायक गायिकाहरूको प्रस्तुति रहेको छ । सम्पर्क : बुद्ध विहार, विश्वशान्ति विहार, फोन : २२६७०२, ४८२९८४ ।